

Niet vertrouwelijk

Financiële educatie: Hoe perciipiëren jongeren de rol van hun ouders?

Jonas COOREMAN

Masterproef aangeboden tot het behalen van de graad van
Master in de handelswetenschappen
Afstudeerrichting Finance and Risk Management

Promotor: Dirk DE BOCK

Copromotor: Wendy GOEMANS

Academiejaar: 2017–2018

Verdedigd: mei/juni 2018

Financiële educatie: Hoe percipiëren jongeren de rol van hun ouders?

Abstract

Gebruik makend van een meervoudige lineaire regressie wordt een model geschat om na te gaan welke factoren een significante invloed uitoefenen op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. In totaal hebben 529 jongeren uit negen Vlaamse secundaire scholen en met verschillende achtergronden (66.92% vrouwen, 58.22% ASO en 17.39% die een vak economie/handel volgen) aan het onderzoek deelgenomen. In de literatuur zijn er factoren te vinden die een significante invloed hebben op de gemeten financiële geletterdheid van jongeren. Op basis van deze factoren werd een enquête opgesteld om na te gaan of deze factoren ook een invloed hebben op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Ondanks dat het model maar een verklaaringskracht (R^2) van 31.4% heeft kunnen de resultaten uit dit onderzoek gebruikt worden als basis voor toekomstig onderzoek. Uit de analyse blijkt dat de frequentie van het praten met de ouders over sparen ($p < .05$), de frequentie van het praten met de ouders over financiële producten ($p < .05$), de frequentie van het bijleren door de ouders inzake geldbeheer ($p < .01$), het thuis beginnen spreken over geldzaken door vader en moeder ($p < .05$), het in bezit zijn van een bankkaart door de jongere ($p < .05$), de thuistaal ($p < .05$) en de grootte van het gezin ($p < .05$) een significante invloed hebben op deze perceptie.

Sleutelwoorden: Financiële educatie; Perceptie; Rol van hun ouders; Secundair onderwijs

JEL codes: I21; I22

1 Introductie

De evolutie van de wereldeconomie is zeer sterk afhankelijk van de bevolking. Om deze reden is het belangrijk om de toekomstige generaties voldoende economische en financiële kennis bij te brengen. Er is nood aan een goede financiële educatie zodat jongeren in de toekomst correct verantwoorde keuzes kunnen maken (Chen & Volpe, 1998).

Sinds 2000 begon de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD)¹ PISA-onderzoeken (Programme for International Student Assessment)² uit te voeren. Deze onderzoeken worden om de drie jaar afgenomen in een groot aantal landen. In deze studies worden altijd drie verschillende domeinen onderzocht, namelijk leesvaardigheid, wiskundige geletterdheid en wetenschappelijke geletterdheid. Hier ligt telkens de nadruk op het meten en vergelijken van de kennis

¹ Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling is een samenwerkingsverband om het economisch en sociaal beleid tussen 35 verschillende landen te bestuderen en coördineren.

² Programme for International Student Assessment is een grootschalig internationaal onderzoek, begeleid door de OECD, om de kennis en vaardigheden te testen van 15-jarigen in een aantal domeinen.

en de vaardigheden van 15-jarigen op internationaal niveau. Sinds 2012 is er nog een ander domein toegevoegd, namelijk de financiële geletterdheid. Uit de resultaten van 2012 bleek dat slechts één op de 10 jongeren van de deelnemende landen een topprestatie leverde voor financiële geletterdheid. Jongeren zijn toppresterders indien ze meer dan 625 punten op 650 behalen. Daarnaast bleek ook dat 15% van de jongeren het basisoniveau voor financiële geletterdheid niet haalde.

Net als uit de PISA-resultaten zijn er nog andere onderzoekers (Lusardi & Mitchell, 2009; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010; Mandell, 2008) die deze conclusies bekrachtigen. Jongeren beschikken vandaag de dag over onvoldoende basiskennis om belangrijke financiële beslissingen te nemen als ze ermee geconfronteerd worden (Chen & Volpe, 1998; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010).

Misschien is het dan ook belangrijk om eens te kijken naar waar de financiële kennis die jongeren hebben vandaan komt? Verschillende bronnen zoals media, school en vrienden spelen een belangrijke rol in dit leerproces (Moschis & Churchill, 1978; Sohn, Joo, Grable, Lee, & Kim, 2012). Echter, de meest dominante rol inzake deze financiële opvoeding is weggelegd voor de ouders (Jorgensen & Savla, 2010; Shim, Barber, Card, Xiao, & Serido, 2009; Sohn, Joo, Grable, Lee, & Kim, 2012).

Maar hoe staan jongeren zelf tegenover de financiële educatie die ze van hun ouders meekrijgen? Vinden zij dat er thuis voldoende gesproken wordt over aankopen en verkopen, sparen en andere financiële producten zoals bijvoorbeeld; spaarrekening, bankkaart, lening, ...? Vinden zij dat hun ouders hen voldoende bijleren inzake geldbeheer? Na lang speurwerk bleek dat er nog geen onderzoek werd verricht om de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in beeld te brengen.

Om deze leemte in de literatuur (deels) aan te vullen wordt er aan de hand van een kwantitatief onderzoek bij jongeren uit het derde en het vierde leerjaar van het secundair onderwijs nagegaan wat hun perceptie is ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Omdat over dit onderwerp zelf nog geen onderzoek of literatuur bestaat, moest er eerst op zoek gegaan worden naar factoren die mogelijk een invloed uitoefenen op deze perceptie. Hiervoor werd inspiratie gezocht bij de factoren die een significante invloed uitoefenen op de gemeten financiële geletterdheid van jongeren. Mogelijk oefenen diezelfde factoren ook een significante invloed uit op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

2 Literatuurstudie

Definitie perceptie

Perceptie is een belangrijk en veel gebruikt begrip dat steeds meer en meer terug te vinden is in verschillende onderzoeken. Een eerste voorbeeldstudie waarin dit begrip is terug te vinden, onderzoekt de perceptie van adolescenten over de band met hun ouders. Aan de hand van een vragenlijst werden alle respondenten bevraagd over hun perceptie van de band met hun ouders, puberale status, samenhang van de familie en gevoelens ten aanzien van depressie en sociale angst. Uit de statistische analyse van deze vragenlijst bleek dat adolescente vrouwen die in een verder stadium van hun pubertijd zaten een lagere perceptie hadden ten aanzien van de band met beide ouders. Adolescente mannen die in een verder stadium van hun pubertijd zaten vertoonden ook een lagere perceptie, maar enkel ten aanzien van de band met hun vader. Ten aanzien van de band met de moeder vertoonden zij een hogere perceptie (Papini, Roggman, & Anderson, 1991). Een andere voorbeeldstudie waarin gesprekken tussen adolescent en ouders over seks werden geobserveerd, toonde aan dat de perceptie die de adolescent over de communicatievaardigheden van de ouders heeft, een significante rol speelde bij het aangaan of vermijden van deze gesprekken door de adolescent (Afifi, Joseph, & Aldeis, 2008). Maar wat betekent dit begrip nu eigenlijk? Van Dale (2017) probeert deze term zeer eenvoudig te verklaren aan de hand van een synoniem, namelijk 'waarneming'. Perceptie is een proces dat gebruik

maakt van de vijf menselijke zintuigen (horen, ruiken, proeven, zien en voelen) om een bepaalde interpretatie aan een waarneming te geven.

Definitie financiële geletterdheid

Financiële geletterdheid is een term die steeds vaker gebruikt wordt in het maatschappelijke leven. Wat betekent financiële geletterdheid nu eigenlijk? Er zijn veel verschillende definities in omloop, maar de definitie van financiële geletterdheid gegeven door de OECD, en onder andere gebruikt in de PISA-onderzoeken, is een interessante, alomvattende definitie:

“Kennis hebben over en inzicht hebben in financiële concepten en risico's, en de vaardigheden, motivatie en het vertrouwen bezitten om deze kennis en dit inzicht aan te wenden om effectieve beslissingen te nemen binnen verschillende financiële contexten, om het financiële welzijn van individuen en de samenleving te verbeteren, en deelname aan het economische leven mogelijk te maken.” (OECD, 2013, p. 2)

Algemene resultaten omtrent financiële geletterdheid

Uit de resultaten van een enquête, opgesteld door The National Council on Economic Education³ (1999) waar de financiële geletterdheid bij volwassenen werd getest, bleek dat slechts 57% van de vragen correct beantwoord werden. The National Council on Economic Education (1999) nam daarnaast ook een enquête bij tieners af waaruit bleek dat twee op de drie tieners een onvoldoende hadden op The Voluntary National Content Standards in Economics⁴. Andere onderzoeken omtrent de financiële kennis van jongeren toonden tevens aan dat de jeugd niet goed scoort op dit vlak. Uit de resultaten van The National Longitudinal Survey of Youth⁵ (1997) bleek dat minder dan 33% van de jongeren basiskennis bezat over intresten, inflatie en risicodiversificatie (Lusardi & Mitchell, 2009; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010). Uit een andere enquête van The 2008 National Jump\$tart Survey of high school seniors⁶ in de Verenigde Staten die geanalyseerd werd door Mandell (2008), bleek dat de resultaten voor financiële geletterdheid tot de laagste score ooit waren gezakt, namelijk een gemiddelde score van 48.3%.

Slechte financiële kennis van jongeren

De slechte financiële kennis van de jeugd (Lusardi & Mitchell, 2009; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010; Mandell, 2008) heeft zware negatieve consequenties. Hoe minder financiële kennis de jongeren bezitten, hoe meer negatieve keuzes er gemaakt zullen worden op het vlak van geldzaken (Chen & Volpe, 1998). Het is daarom van groot belang dat er effectief gewerkt wordt aan de financiële geletterdheid van de bevolking. Vooral jongeren hebben nood aan een grotere basiskennis om nu en later belangrijke financiële beslissingen te kunnen nemen als ze ermee geconfronteerd worden (Chen & Volpe, 1998; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010). The Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness⁷ (OECD, 2005) adviseert daarom dat de financiële opvoeding moet starten op jonge leeftijd. Oefeningen omtrent geldzaken, opgelegd door bijvoorbeeld de ouders en/of de school, van jongs af aan tot de tienerjaren, kunnen ervoor zorgen dat de financiële geletterdheid van de jongeren sterk en positief beïnvloed kan worden (Clarke, Heaton, Israelsen, & Eggett, 2005; OECD, 2013).

³ Sinds 2009 is deze organisatie van naam veranderd, namelijk Council for Economic Education. Dit is een Amerikaanse organisatie die zijn focus legt op de economische en financiële educatie van jongeren.

⁴ Dit is een lijst van 20 standaarden die schoolgaande jeugd moeten proberen te behalen. Deze 20 standaarden zijn opgesteld om alle jongeren een basis van economische kennis met zich mee te geven als consument, investeerder en spaarder.

⁵ Een langetermijnproject dat de levens van 12 686 Amerikanen volgt die geboren zijn tussen 1957 en 1964.

⁶ Jump\$tart Coalition begon in 1997 met het meten van de Amerikaanse financiële geletterdheid. Van het jaar 2000 tot 2008 nam Jump\$tart Coalition herhaaldelijk enquêtes af bij high school students.

⁷ Aanbevelingen over de principes van Financiële opvoeding en bewustzijn.

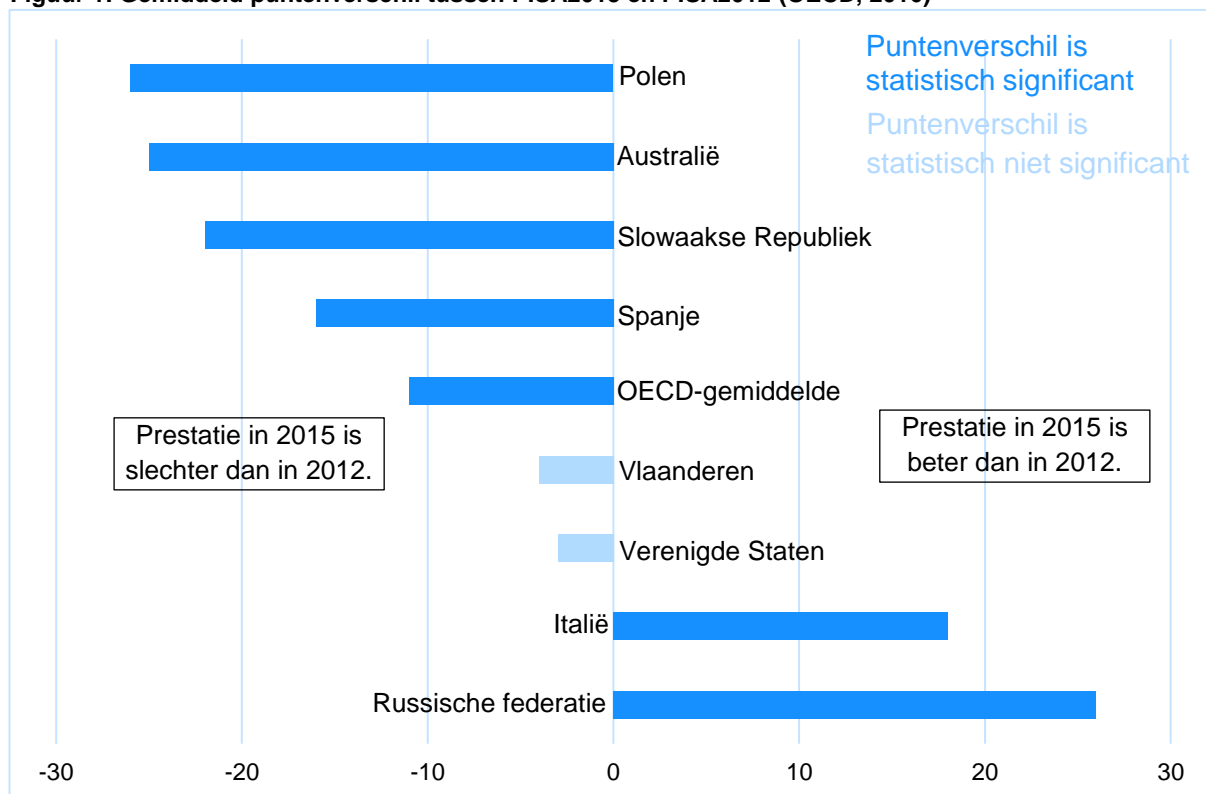
Testen van de financiële geletterdheid van jongeren met behulp van de PISA-onderzoeken

Er zijn al heel wat onderzoeken verricht omtrent de gemeten financiële geletterdheid van jongeren. Zo heeft de OECD in 2013 voor het eerst een PISA-rapport (OECD, 2013) uitgegeven omtrent de financiële geletterdheid bij 15-jarigen in zowel geïndustrialiseerde landen als in groei landen. In 2016 is er opnieuw een PISA-rapport (OECD, 2016) omtrent de financiële geletterdheid bij 15-jarigen verschenen, waarbij sommige landen of regio's die deelnamen aan PISA2012 ook deelnamen aan PISA2015. Vlaanderen was een regio die deelnam aan beide onderzoeken.

Het doel van deze PISA-onderzoeken is na te gaan of jongeren kunnen functioneren in de samenleving door kennis en vaardigheden omtrent geldzaken te testen. De OECD gebruikt vijf niveaus waarin de jongeren geplaatst worden op basis van de score die ze behaalden op de test. Niveau 5 is het hoogste niveau dat behaald kan worden. Niveau 2 is het niveau dat bereikt moet worden door de leerlingen om goed mee te kunnen functioneren in de maatschappij, het basisniveau.

Bij de acht landen of regio's die zowel aan PISA2012 als PISA2015 voor financiële geletterdheid deelgenomen hadden, is er een duidelijk verschil waarneembaar. Hier wordt geen mogelijke oorzaak gegeven hoe het komt dat hier significante verschillen aanwezig zijn. Figuur 1 geeft het gemiddelde puntenverschil weer van deze acht landen of regio's tussen PISA2012 en PISA2015. Twee van de acht deelnemers scoorden significant beter bij PISA2015, terwijl er vier deelnemers significant slechter scoorden bij PISA2015 in vergelijking met hun resultaten in PISA2012. Deze resultaten moeten echter voorzichtig geïnterpreteerd worden, aangezien het maar om een tweede afname gaat. Een trend op lange termijn kan nu nog niet bestudeerd worden. Deze scores zijn op een schaal van 0 tot 650.

Figuur 1: Gemiddeld puntenverschil tussen PISA2015 en PISA2012 (OECD, 2016)

Vlaamse resultaten uit de PISA-onderzoeken

Gemiddeld gezien vertonen de Vlaamse resultaten van de PISA-onderzoeken geen verandering. Toch hebben er enkele wijzigingen plaatsgevonden. Ten opzichte van de resultaten van PISA2012 (OECD, 2013) zijn de resultaten van PISA2015 (OECD, 2016) toch significant gewijzigd voor Vlaanderen. Het

aantal leerlingen die tot de toppers behoorden in Vlaanderen (niveau 5 behalen) veranderde niet significant. PISA2015 toonde aan dat 24% van de Vlaamse jeugd niveau 5 behaalde, in tegenstelling tot 19.7% in PISA2012. Het percentage van PISA2015 lag tevens ook significant hoger dan het OECD-gemiddelde, wat namelijk 11.8% bedroeg. Zowel in PISA2012 als PISA2015 scoorde Vlaanderen het hoogste percentage toppers.

12% van de jongeren in Vlaanderen behaalden het basisniveau (niveau 2) niet, wat bleek uit de cijfers van PISA2015. Ten opzichte van PISA2012 was er een significante stijging van 3% waarneembaar. Dit impliceerde dat er in Vlaanderen meer laagpresteerders voor financiële geletterdheid aanwezig waren in 2015 in vergelijking met 2012. Ondanks dit hoge percentage scoorde Vlaanderen toch beter dan het OECD-gemiddelde, waar dit percentage 22.3% bedroeg in 2015.

Uit de analyses van de Vlaamse PISA-onderzoeken (OECD, 2013; OECD, 2016) kwamen er nog enkele andere interessante waarnemingen naar voren. Een eerste waarneming was dat het hebben van een bankkaart door jongeren de financiële geletterdheid van jongeren positief werd bevorderd. Dit was een fenomeen voor bijna alle deelnemende landen en regio's die op twee verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Enerzijds is het mogelijk dat het hebben van kennis en het bezitten van vaardigheden over financiële producten, zoals een bankkaart, jongeren kan aanmoedigen om hun eerste stappen in de financiële wereld te zetten. Anderzijds is het ook mogelijk dat het hebben van een financieel product de jongeren aanmoedigt om zich meer te verdiepen in financiële kwesties.

Een tweede waarneming die gevonden werd, is dat er geen significant verschil was tussen de prestatie voor financiële geletterdheid van jongens en meisjes in alle deelnemende landen en regio's met uitzondering van Italië waar jongens significant hoger scoorden dan meisjes. Maar indien de wiskundige vaardigheden en de leesvaardigheden van de jongens en meisjes erbij genomen werden, bleek dat jongens hoger scoorden dan meisjes op vlak van financiële geletterdheid indien die jongens en meisjes op hetzelfde niveau van wiskunde en lezen zaten.

Een derde waarneming wees erop dat ASO-leerlingen het sterkst scoorden voor financiële geletterdheid, gevolgd door de TSO- en KSO-leerlingen. De BSO- en DBSO-leerlingen scoorden significant veel slechter dan de andere onderwijsvormen.

Een vierde waarneming sloeg op het al dan niet volgen van het vak economie/handel in het secundair onderwijs. Betreffende de rol van deze variabele op financiële geletterdheid van jongeren, waren de resultaten van de PISA-onderzoeken tegenstrijdig. Het PISA-resultaat van 2014 (OECD, 2013) toonde aan dat BSO-leerlingen die het vak economie/handel opnamen in hun studieprogramma significant hoger scoorden dan BSO-leerlingen die geen economie opnamen. Bij TSO-leerlingen was er geen significant verschil waarneembaar wegens een grote standaardfout in de PISA-onderzoeken. Tot slot, gaven deze resultaten weer dat ASO-leerlingen die dit vak niet opnamen in hun studieprogramma hoger scoorden in vergelijking met ASO-leerlingen die dit vak wel opnamen. Een mogelijke verklaring dat het PISA-onderzoek meegaf, is dat sterkere ASO-leerlingen vaker kiezen voor richtingen waar geen economie aangeboden wordt, zoals Latijn of Wetenschappen. Enkele jaren later vond PISA-onderzoek (OECD, 2016) andere resultaten. Voor de ASO- en TSO-leerlingen vonden zij hetzelfde resultaat terug als in het voorgaande PISA-onderzoek. Voor de BSO-leerlingen daarentegen vonden zij dat BSO-leerlingen die geen vak economie/handel opnamen in hun studieprogramma hoger scoorden dan BSO-leerlingen die het vak economie/handel wel opnamen in hun studieprogramma. Een mogelijke verklaring dat het PISA-onderzoek meegaf, is dezelfde verklaring als in hun voorgaand onderzoek, namelijk dat sterkere BSO-leerlingen vaker kiezen voor richtingen waar geen vak economie/handel aangeboden wordt.

Een vijfde en laatste waarneming sloeg op de thuistaal van de jongeren. Uit de analyse van de PISA-resultaten (OECD, 2013; OECD, 2016) bleek dat jongeren die een andere thuistaal hebben dan het Nederlands doorgaans slechter scoorden op vlak van financiële geletterdheid omdat kennis van het Nederlands zeer sterk gecorreleerd is met andere vaardigheden, zoals wiskundige geletterdheid en leesvaardigheid. Het is mogelijk dat jongeren die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands een andere vorm van financiële educatie meekrijgen van hun ouders.

Andere onderzoeken rond financiële geletterdheid

Naast het gebruik van bankkaarten nagegaan door de OECD, onderzochten Hayhoe, Leach & Turner (1999) het gebruik van kredietkaarten door studenten. Uit hun regressieanalyse bleek dat de geldattitudes tussen studenten met een kredietkaart sterk verschilden van studenten zonder kredietkaarten.

Omtrent gender zijn er tegenstrijdige argumenten terug te vinden in de literatuur op vlak van financiële geletterdheid. Lusardi & Mitchell (2008) bestudeerden oudere Amerikaanse huishoudens waaruit bleek dat vrouwen een veel lager niveau van financiële geletterdheid hadden in vergelijking met de mannen. Daarbij bleek ook dat vrouwen om deze reden minder succesvol waren in het plannen van hun pensioen. Leach, Hayhoe & Turner (1999a) onderzochten factoren die de perceptie van het economisch welzijn bij mannen en vrouwen probeerden te verklaren. Uit hun regressieanalyse van 427 studenten vonden zij dat vrouwen een hogere kans hadden om zich meer te verzetten tegen de standaard economische visie. Jorgensen (2007) toonde in zijn studie over ouderlijke invloeden en omgevingsinvloeden op de financiële geletterdheid van studenten echter aan geen significant verschil gevonden te hebben op vlak van gender bij een bevraging van 462 hogeschoolstudenten in Amerika.

Niet alleen Beutler & Dickson (2008), maar ook Gudmunson & Danes (2011) vonden dat het financieel socialisatieproces door de familie te sterk onderdrukt werd. Gudmunson & Danes schreven om deze reden een paper met als doel een discussie uit te lokken over het belang van dit proces, waarbij ze op het einde een conceptueel model voorstellen om dit socialisatieproces door de familie sterker te betrekken bij financiële educatie. Gezinsamenstelling, gezinsvorm en contact met de ouders zijn belangrijke aspecten die verder onderzocht moeten worden.

Andere onderzoekers toonden daarnaast ook aan dat transfers (onder de vorm van kennis of geld) van ouders naar kinderen toe zeer sterk afhankelijk zijn van gezinscontact en gezinsvorm (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990; McGarry, 1997). Hier werd aangetoond dat een beter contact met de ouders samen met een klein aantal leden in het gezin, de financiële- en kennistransfers van ouders naar kinderen zal bevorderen.

Financiële- en kennistransfers van ouders naar kinderen blijkt een sterke correlatie te vertonen met de leeftijd van de ouders. Vele onderzoekers (Berry, 2001a; Cooney & Uhlenberg, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990) vonden dat oudere ouders minder steun en bijgevolg ook minder transfers gaven aan hun kinderen. Desondanks vond McDonald (1989), uit de analyse van Amerikaanse huishoudens die deelnamen aan The National Survey of Families and Households, dat ouders die ouder zijn dan 59 jaar meer steun boden aan hun kinderen. Een mogelijke verklaring voor dit fenomeen is dat deze ouders al reeds met pensioen zijn, of zich dicht bij de pensioenleeftijd bevinden waardoor ze meer tijd hebben voor hun kinderen.

Ouderlijke bezittingen spelen ook een belangrijke rol bij financiële- en kennistransfers van ouders naar hun kinderen. Onderzoeken die gebruik gemaakt hebben van regressieanalyses op basis van afgenomen enquêtes bij huishoudens (Cox & Rank, 1992; McGarry, 1997; Soldo & Hill, 1993; Soldo & Hill, 1995) gaven aan dat ouders met meer rijkdom betere financiële- en kennistransfers doorgaven aan hun kinderen.

Recente initiatieven voor het bevorderen van de financiële geletterdheid van jongeren in Vlaanderen

Steeds meer overheden proberen zich in te zetten voor het verhogen van de financiële geletterdheid van hun jongeren. De Vlaamse overheid is er één van. In 2010 legde de Vlaamse overheid nieuwe, geactualiseerde vakoverschrijdende eindtermen, afgekort VOETEN (Creemers, et al., 2009), voor het secundair onderwijs op. In tegenstelling tot vakgebonden eindtermen moeten deze VOETEN niet behaald worden, maar van de secundaire scholen wordt wel verwacht dat ze een inspanning leveren om ze te bereiken. Er is een inspanningsverplichting. De secundaire scholen kunnen echter zelf beslissen op welke manier ze eraan werken. De nieuwe geactualiseerde VOETEN zijn opgedeeld in 7

contexten. Eén van de contexten is: de “socio-economische samenleving”. In deze context komen verscheidene thema’s omtrent financiële geletterdheid aan bod. Enkele voorbeelden van deze thema’s zijn:

- Leerlingen kunnen het eigen budget en de persoonlijke administratie regelen.
- Leerlingen geven kenmerken, mogelijke oorzaken en gevolgen van armoede aan.
- Leerlingen geven voorbeelden van het veranderlijk karakter van arbeid en economische activiteiten.

Niet enkel de Vlaamse overheid probeert een bijdrage te leveren aan de financiële opvoeding van de Vlaamse jongeren. KBC, een Belgische bankverzekeringsgroep, probeert hier ook aan mee te werken. KBC en de Katholieke Hogeschool Limburg (2017) hebben de handen in elkaar geslagen om een onlinetool te creëren genaamd Skilville. Deze onlinetool legt voornamelijk de nadruk op het bijbrengen van financiële opvoeding⁸. Andere onderwerpen zoals politiek en actualiteit komen er ook in aan bod. Leerkrachten secundair onderwijs kunnen een gratis toegangscode aanvragen zodat ze gebruik kunnen maken van kant-en-klare lespakketten om op een actieve manier, de leerlingen te helpen om de VOETEN te behalen.

FSMA, de Belgische Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten, een autonome openbare instelling die onder andere de wettelijke opdracht heeft om bescherming te bieden aan consumenten op vlak van financiële dienstverlening, richtte zich in 2013 ook op het bijbrengen van financiële opvoeding voor de Vlaamse jeugd. Dit deden ze door een website te lanceren, namelijk Wikifin (FSMA, 2017). Leerkrachten secundair onderwijs hebben op dit online leerplatform de mogelijkheid om gratis materiaal te gebruiken voor hun lessen. Het doel van Wikifin is bijdragen tot de sensibilisering van de onderwijseter om financiële educatie een plaats te geven op school.

Tot slot is er recent een boek uitgebracht, namelijk ‘De geslaagde school’ met een hoofdstuk ‘Financiële vorming op school’ (Van Campenhout, De Witte, & De Beckker, 2017). Op basis van de PISA-onderzoeken wordt hier een beeld geschetst over de situatie van de financiële geletterdheid van de Belgische jongeren. Hierbij wordt vervolgens aangegeven dat er nood is aan meer financiële educatie op school. De visie van Vlaams minstervooronderwijs Crevits past hier ook onder, die financiële geletterdheid wil erkennen als een basisvaardigheid die elke leerling uit het secundair onderwijs moet behalen. Tot slot, na het schetsen van de situatie van de financiële geletterdheid van de Belgische jeugd worden er een aantal voorstellen aangekaart om tot een geïntegreerde aanpak van financiële educatie op school te komen. De voorstellen die aangekaart worden zijn (Van Campenhout, De Witte, & De Beckker, 2017, pp. 169-176):

- Mik op financieel ‘flexibele’ jongeren door voldoende aandacht te geven aan attitudes en vaardigheden
- Start jong en bied financiële educatie gradueel aan over het curriculum
- Integreer financiële educatie in bestaande vakken
- Betrek ouders bij financiële educatie op school
- Integreer praktijkervaring
- Ondersteun leerkrachten op vlak van financiële educatie
- Ontwikkel creatieve aanbiedingsvormen met oog voor differentiatie
- Evalueer bestaande programma’s voor financiële educatie

Wat met de rol van ouders in verband met de financiële geletterdheid?

Jongeren worden zeer sterk beïnvloed door verschillende bronnen (media, ouders, school, vrienden), die een impact hebben op hun financiële geletterdheid (Moschis & Churchill, 1978; Sohn, Joo, Grable, Lee, & Kim, 2012). Van deze verschillende bronnen zijn het toch de ouders die een dominante rol hebben inzake de financiële opvoeding van hun kinderen. Jorgensen & Savla (2010) vonden via een

⁸ Bijvoorbeeld: sociale zekerheid, studentenarbeid, phishing, Taks-on-web, ...

vragenlijst bij 420 studenten dat de perceptie ten aanzien van de ouders een significant effect uitoefende op de financiële attitudes en gedragingen van de jongeren, maar niet op hun financiële kennis. Shim, Barber, Card, Xiao & Serido (2009) vonden uit analyse van een vragenlijst bij 2098 eerstejaarsstudenten dat het gedrag van de ouders slechts een zwakke invloed uitoefende op de financiële geletterdheid van hun kinderen. Als er meer inspanningen zouden gedaan worden om de ouderlijke betrokkenheid te verhogen, zoals ook aangegeven werd in het boek 'De geslaagde school' (Van Campenhout, De Witte, & De Beckker, 2017), zouden financiële opvoedingsprogramma's (zoals bijvoorbeeld de VOETEN) significant meer effect kunnen hebben. Uit de resultaten van Pritchard & Myers (1992) en Shim, Barber, Card, Xiao & Serido (2009) bleek dat ouders de belangrijkste invloed hebben op het socialisatieproces in vergelijking tot werk- en schoolervaringen. Ouders die positief financieel gedrag vooropstelden naar hun kinderen toe werden door deze kinderen sterker aanzien als een financieel rolmodel tijdens hun eerste studentenjaar.

Ondanks het feit dat ouders de belangrijkste rol spelen inzake de financiële opvoeding van hun kind, vonden sommige onderzoeken dat veel ouders de kennis en vaardigheden omtrent financiële geletterdheid zelf niet bezatten om hun kinderen een goede financiële opvoeding te geven (NEFE, 2002). Uit The National Council on Economic Education (1999) waar de financiële geletterdheid bij volwassenen werd getest, bleek dat slechts 57% van de vragen correct beantwoord werden. Bowen (2002) vond echter uit zijn analyse van een enquête, afgenomen bij 47 ouders dat zij meer kennis hadden over financiën dan hun kinderen. 70% van deze ouders konden alle zeven vragen over financiële kennis correct oplossen. Lusardi & Mitchell (2011) toonden daarnaast aan dat mensen van middelbare leeftijd beter scoorden dan gepensioneerden en jongeren.

TIAA-CREF-instituut, kort voor Teachers Insurance and Annuity Association - College Retirement Equities Fund (2001), een Amerikaanse organisatie die financiële diensten levert aan verscheidene industrieën, vond uit haar analyse van The Parents, Youth and Money survey bij 1000 respondenten dat 94% van de jongeren hun ouders aanspraken om te genieten van een goede financiële opvoeding. Ondanks het gegeven dat jongeren hun ouders aanspraken, bleek uit deze enquête dat ouders zichzelf niet de beste financiële opvoeders vonden. Veel ouders vonden het bovendien ook niet hun verantwoordelijkheid om hun kinderen lessen te geven over financiën. Dit is één van de oorzaken waarom er binnen gezinnen bijna nooit financiële topics aangesneden worden (Lyons & Hunt, 2003).

Toch zijn er onderzoeken die aangeven dat ouders een groot deel bijdragen aan de financiële opvoeding van hun kinderen. Bandura (1986) en Monchis & Churchill (1978) toonden aan dat mensen gedragingen en attitudes bijleren door het observeren en het imiteren van rolmodellen waarmee ze veel in contact komen. Voor jongeren zijn dit meestal de ouders. Door opzettelijk hun kinderen te laten observeren of mee participeren in financiële situaties, werken de ouders aan de financiële opvoeding van hun kinderen (Bowen C. , 1996; Danes & Dunrud, 1993; Danes, 1994; Lachance & Choquette-Bernier, 2004; Moschis, 1987; Webley & Nyhus, 2006).

Het voorliggende onderzoek

Veel onderzoeken toonden dus niet enkel aan dat het niet goed gaat met de financiële geletterdheid van de jeugd, maar ook dat ouders één van de belangrijkste bronnen van kennis, vaardigheden en attitudes zijn voor de financiële educatie van hun kinderen. Maar hoe kijken jongeren hier dan zelf tegenaan? Appendix A geeft een overzicht van alle zoektermen op twee databanken, namelijk Web of Science en Google Scholar met mogelijke onderzoeken die als literatuur kunnen dienen voor dit onderzoek. Hieruit blijkt dat rond de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie nog geen onderzoek verricht is. Dit vormt een leemte in de onderzoeksliteratuur over financiële geletterdheid. Daarom focust dit onderzoek zich op de volgende onderzoeksvraag: "Financiële educatie: Hoe percipiëren jongeren de rol van hun ouders?"

3 Data en methoden

Dit onderzoek heeft twee algemene doelstellingen. Ten eerste, daar de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie nog een leemte is in de literatuur, is het belangrijk om op basis van bestaande onderzoeken, die de financiële geletterdheid van de jongeren testten, gepaste criteria te vinden en te selecteren om aan de hand van deze criteria vragen op te stellen voor de enquête die in dit onderzoek zal gebruikt worden. Ten tweede is het interessant om deze enquête af te nemen om na te gaan of deze perceptie via deze vragen verklaard kan worden.

Verklaring variabelen en verwachtingen

Na alle onderzoeken uit appendix A gelezen te hebben, zijn er mogelijk relevante criteria uit deze onderzoeken geselecteerd om de enquête op te stellen over hoe jongeren de rol van hun ouders percipiëren inzake financiële educatie. Deze enquête is terug te vinden in appendix C.

Wat dit onderzoek wil verklaren, de perceptie van jongeren ten aanzien van hun rol van de ouders inzake financiële educatie, is een zogenaamde latente variabele. Een latente variabele is een “niet-observeerbare variabele”, een variabele waarvan de waarde niet kan bepaald worden door het stellen van één welbepaalde vraag aan de jongeren. Voor het bepalen van deze variabele worden er daarom vijf stelling aan de jongeren voorgelegd. De stellingen zijn:

- Stelling 1: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aankopen of verkopen.
- Stelling 2: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen.
- Stelling 3: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...).
- Stelling 4: Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag.
- Stelling 5: Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer.

Aan de jongeren wordt gevraagd een antwoord op elk van deze stellingen te geven, gebruikmakend van een vijfpuntenschaal met: 1=Helemaal niet mee eens en 5= Helemaal mee eens. Bij de analyse van de resultaten zal, aan de hand van een betrouwbaarheidsanalyse nagegaan worden of deze vijf stellingen dezelfde variabele meten, namelijk de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Om een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag worden er verschillende mogelijke verklarende variabelen geselecteerd, meestal op basis van de onderzoeksliteratuur waar de variabele een significante invloed uitoefende op de gemeten financiële geletterdheid van jongeren. Sommige variabelen zijn zonder achtergrond van onderzoeksliteratuur opgenomen in de enquête omdat de onderzoeksvraag hier sterk bij aanleunt. Deze verklarende variabelen worden in de enquête opgedeeld in twee groepen. De eerste groep bestaat uit vier specifieke variabelen rond financiële educatie. Bij de eerste specifieke variabele worden de jongeren bevraagd over hoe vaak ze met hun ouders spreken over aan- of verkopen, over sparen, over financiële producten en over hoe vaak ze iets bijleren van hun ouders inzake geldbeheer. Ook hier wordt er gebruik gemaakt van een vijfpuntenschaal met 1=Nooit, 2=Jaarlijks, 3=Maandelijks, 4=Wekelijks en 5= Dagelijks. Er wordt verwacht dat hoe vaker de jongeren met hun ouders spreken over financiële zaken, hoe hoger de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders zal zijn.

Voor de tweede specifieke variabele rond financiële educatie worden de jongeren bevraagd of ze al dan niet afspraken gemaakt hebben met hun ouders omtrent hun aankoopgedrag. Er wordt verwacht dat jongeren die afspraken gemaakt hebben met hun ouders over hun aankoopgedrag een hogere perceptie hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

De derde specifieke variabele die in de enquête bevraagd wordt, gaat over wie het initiatief neemt indien er thuis gesproken wordt over geldzaken. Deze vraag is daarom opgedeeld in 2 stellingen. Er wordt

bevraagd of het de vader of de moeder is die thuis meestal over geldzaken begint te spreken. Hier wordt eveneens een vijfpuntenschaal gebruikt met: 1=Helemaal niet mee eens en 5= Helemaal mee eens. Bij deze vraag is het moeilijk om een bepaalde verwachting voorop te stellen omdat voorgaande onderzoeken uitgaan van het concept ouders en hier een opdeling gemaakt wordt tussen vader en moeder.

Voor de vierde en laatste specifieke variabele rond de financiële educatie betreft het al dan niet bezitten van een bankkaart en/of kredietkaart. Twee onderzoeken (Hayhoe, Leach, & Turner, 1999; OECD, 2013) toonden aan dat het hebben van een bankkaart en/of kredietkaart een positieve impact had op de financiële geletterdheid van jongeren. Daarom wordt hier verwacht dat jongeren die in het bezit zijn van een bankkaart, een hogere perceptie hebben ten aanzien van de rol van hun ouders.

Naast deze specifieke variabelen zijn er nog verscheidene demografische variabelen over de jongeren en hun familie die mogelijk een significante invloed kunnen uitoefenen op de financiële geletterdheid van de jongeren. Demografische variabelen zoals leeftijd en gender worden als eerste bevraagd. Zoals reeds vermeld, toonden onderzoeken (Chen & Volpe, 1998; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010) aan dat het beter is om op jonge leeftijd met financiële educatie te starten. Er wordt verwacht dat oudere jongeren een hogere perceptie hebben ten aanzien van de rol van hun ouders omdat de kans veel groter is dat er dan al meer gesproken werd over financiële zaken.

Er is een correlatie aanwezig tussen gender en financiële geletterdheid. Hierbij blijkt dat jongens significant hoger scoren op vlak van financiële geletterdheid dan meisjes (OECD, 2013; Lusardi & Mitchell, 2008; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010; Leach, Hayhoe, & Turner, 1999a). Ondanks het ene onderzoek van Jorgensen (2007) dat aantoonde geen significant verschil gevonden te hebben tussen jongens en meisjes op vlak van financiële geletterdheid, wordt hier toch verwacht dat de perceptie van jongens hoger zal zijn in vergelijking met die van de meisjes.

Een volgende demografische variabele betreft de onderwijsvorm van de jongeren. Zoals reeds vermeld toonde PISA-onderzoeken aan (OECD, 2013; OECD, 2016) dat ASO-leerlingen het sterkst scoorden op financiële geletterdheid, gevolgd door leerlingen uit TSO en KSO. Om deze reden wordt er verwacht dat jongeren uit het ASO, TSO en KSO een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Ook het opnemen van het vak economie/handel in het secundair onderwijs wordt als variabele opgenomen. Ondanks de tegenstrijdige resultaten van de PISA-onderzoeken (OECD, 2013; OECD, 2016) wordt er verwacht dat jongeren die geen vak economie/handel volgen, een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Vervolgens zijn er nog zeven andere familiale demografische variabelen die mogelijk een invloed zullen hebben op deze perceptie: de gezinssamenstelling, de gezinsvorm, de leeftijd van de ouders, het contact met de ouders, het hoogst behaalde diploma van de ouders, het inkomen van de ouders en de thuistaal.

Als eerste toonden Gudmunson & Danes (2011) aan dat de gezinssamenstelling een invloed uitoefende op de financiële opvoeding van hun kinderen. Er wordt verwacht dat jongeren met een standaard gezinssituatie, waar de ouders getrouwd en samenwonend of niet getrouwd en samenwonend zijn een hogere perceptie zullen hebben in vergelijking met jongeren die zich in een gezinssituatie bevinden met gescheiden ouders of in een andere vorm (bijvoorbeeld waar één van de ouders gestorven is).

De tweede familiale demografische variabele is de gezinsvorm: uit hoe minder leden het gezin bestaat, hoe sterker de financiële- en kennistransfer zal zijn en bijgevolg hoe meer financiële educatie de ouders aan hun kinderen meegeven (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990; McGarry, 1997). Er wordt verwacht dat jongeren uit een kleiner gezin een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders.

De derde familiale demografische variabele is de leeftijd van de vader en moeder die mogelijk ook een belangrijke rol uitoefenen op de perceptie van jongeren (Berry, 2001a; Cooney & Uhlenberg, 1992;

Eggebeen & Hogan, 1990). Ondanks de gevonden resultaten van McDonald (1989) die in tegenstrijd staat met andere studies, wordt hier toch verwacht dat jongeren met jonge ouders een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren met oude ouders.

De vierde familiale demografische variabele is de kwaliteit van het contact met de ouders dat mogelijk ook van groot belang is (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; McGarry, 1997). De kwaliteit van het contact met de ouders wordt bevraagd aan de hand van een vijfpuntenschaal met: 1=Helemaal niet mee eens en 5= Helemaal mee eens. Er wordt daarom verwacht dat een beter contact met de ouders een hogere perceptie van jongeren ten aanzien van hun ouders inzake financiële educatie met zich zal meebrengen.

De vijfde en zesde familiale demografische variabelen draaien rond de ouderlijke bezittingen. Deze ouderlijke bezittingen werden in verschillende onderzoeken (Cox & Rank, 1992; McGarry, 1997; Soldo & Hill, 1993; Soldo & Hill, 1995) onderzocht en gaven aan dat ouders met meer bezittingen meer financiële- en kennistransfers naar de kinderen toe overbrachten. In dit onderzoek worden deze ouderlijke bezittingen bevraagd als twee verschillende variabelen, namelijk inkomen en educatie. Er wordt verwacht dat jongeren met een ouder met een universitair diploma een hogere perceptie zal hebben ten aanzien van hun ouders inzake financiële educatie. Het inkomen van beide ouders wordt ook bevraagd en dit aan de hand van een achtpuntenschaal. Er wordt verwacht dat jongeren met ouders met een hoog inkomen een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren met ouders met een laag inkomen.

De zevende en laatste familiale demografische variabele is de thuistaal. PISA-onderzoeken (OECD, 2013; OECD, 2016) toonden aan dat jongeren die een andere thuistaal hebben dan het Nederlands doorgaans slechter scoorden op vlak van financiële geletterdheid. In dit onderzoek wordt er verwacht dat jongeren die als thuistaal Nederlands hebben een hogere perceptie zullen hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële geletterdheid in vergelijking met jongeren die thuis geen Nederlands spreken.

Appendix A, Tabel A3 geeft een samenvatting van alle specifieke en demografische variabelen weer, in combinatie met de verwachtingen van dit onderzoek.

Dataverzamelmethode

Zoals meerdere keren vermeld, zijn er verscheidene onderzoeken (Chen & Volpe, 1998; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010) die aantonen dat het beter is om op jonge leeftijd te beginnen aan financiële educatie. Daarom wordt de enquête (zie appendix C) afgenomen bij leerlingen van de tweede graad uit verschillende secundaire scholen, verspreid over heel Vlaanderen.

Er zijn twee mogelijke methoden van steekproeftrekking die gebruikt kunnen worden om de data te verzamelen. De eerste methode is de zelfselecterende steekproeftrekking. Hier gaan de jongeren zelf kiezen of ze al dan niet deelnemen aan het onderzoek door de enquête in te vullen. Deze methode brengt drie grote voordelen met zich mee. Ten eerste kan door gebruik te maken van deze zelfselecterende steekproeftrekking een groter geografisch gebied bevraagd worden. De online enquête kan naar de directie van verschillende secundaire scholen, verspreid over Vlaanderen, gestuurd worden. Indien het zou gaan over een andere vorm van steekproeftrekking is het vrijwel onmogelijk om deze online af te nemen. Dit brengt tevens het tweede voordeel met zich mee. Door de online bevraging te gebruiken, moet de enquête niet tijdens de lessen ingevuld worden door de leerlingen omdat ze niet verplicht zijn om deel te nemen. Hierdoor verliezen de leerkrachten ook geen lestijd waardoor sommige secundaire scholen sneller geneigd zullen zijn om deel te nemen aan het onderzoek. De onderzoekers verliezen daarnaast zelf ook geen tijd om zich te verplaatsen naar alle deelnemende secundaire scholen om deze enquête af te nemen. Tot slot, door deze enquête online te laten invullen door de leerlingen moeten de onderzoekers niet alle schriftelijke resultaten overnemen op de computer. Overnamefouten zullen daardoor ook niet aanwezig zijn bij deze steekproefmethode. Naast drie belangrijke voordelen zal deze zelfselecterende spreekproef ook twee nadelen met zich

meebrengen. Een eerste nadeel is dat er een grote kans bestaat dat leerlingen deze enquête niet zullen invullen waardoor de responsgraad zeer laag kan zijn. Het tweede nadeel heeft met onvoldoende diversiteit te maken. Er is een mogelijkheid dat enkel leerlingen met dezelfde gevoelens, doeleinden, ideeën, ... deze enquête zullen invullen, terwijl andere leerlingen er geen aandacht aan schenken.

De tweede mogelijke methode van steekproeftrekking die gebruikt kan worden is de clustersteekproef. Hier worden er enkele scholen geselecteerd waar alle leerlingen uit de tweede graad verplicht worden om de enquête in te vullen. Indien er geopteerd wordt om deze methode toe te passen wordt het probleem van onvoldoende diversiteit direct weggewerkt. Daarnaast zal de responsgraad ook gemaximaliseerd worden doordat alle leerlingen uit de deelnemende scholen deze enquête zullen invullen. Natuurlijk brengt de clustersteekproef verscheidene nadelen met zich mee. Doordat alle leerlingen verplicht worden deel te nemen aan het onderzoek is het invullen van de enquête enkel mogelijk tijdens de lessen. Leerkrachten moeten hierdoor lestijd opgeven en niet veel secundaire scholen zullen daarom deel willen nemen aan het onderzoek. Daarbij is het ook onmogelijk om al deze enquêtes online te laten invullen, waardoor een groot deel van de enquêtes schriftelijk zullen afgenomen moeten worden. Dit zal veel tijd in beslag nemen voor de onderzoekers, in combinatie met mogelijke overnamefouten bij het digitaliseren van de antwoorden. Tot slot, wat tevens het belangrijkste nadeel van de clustersteekproef is, is dat de validiteit van het onderzoek in het gedrang komt. Er is een mogelijkheid dat de resultaten sterk vertekend zullen zijn doordat leerlingen verplicht worden deel te nemen en zonder nadenken de vragen beantwoorden.

Ondanks dat er bij de zelfselecterende steekproef twee grote nadelen aanwezig zijn, wordt in dit onderzoek toch geopteerd om gebruik te maken van deze steekproeftrekking. Om deze nadelen zo goed mogelijk in te perken, worden er twee maatregelen genomen. Als eerste maatregel werd er een mail gestuurd naar de directie van de deelnemende secundaire scholen om te promoten dat de klastitularissen de enquête zoveel mogelijk in hun klas zouden laten invullen. Zo wordt er geprobeerd om het probleem in verband met diversiteit al deels weg te werken. De tweede maatregel is het verloten van 10 filmtickets van Kinopolis onder de deelnemers op een enkelvoudig aselechte manier. Elke deelnemer heeft evenveel kans om één van de 10 filmtickets te winnen. Dit zou zowel de diversiteit als de responsgraad positief moeten beïnvloeden.

De enquête is opgesteld via Qualtrics en per mail doorgestuurd naar de directie van 50 Vlaamse en Brusselse secundaire scholen. Scholen die deel willen nemen aan de enquête kunnen een bijgevoegd document doorsturen via hun schoolplatform, bijvoorbeeld Smartschool, naar al hun leerlingen uit de tweede graad. Het invullen van de enquête neemt ongeveer 10 tot 15 minuten in beslag. Na het invullen hebben de leerlingen de mogelijkheid om via een extra link hun naam, school en e-mailadres op te geven om kans te maken op één van de 10 filmtickets die verloot zullen worden. Deze externe link wordt gebruikt zodat de antwoorden van de enquête niet gelinkt kunnen worden aan de antwoorden van de jongeren.

Steekproef

Uit de lijst van 1323 Vlaamse en Brusselse secundaire scholen wordt er een steekproef van 50 secundaire scholen getrokken. Deze lijst met Vlaamse en Brusselse scholen is terug te vinden op de site van Onderwijs Vlaanderen (2017) in een Excel-bestand. Als eerste worden al deze secundaire scholen opgedeeld in zes verschillende strata, namelijk de Vlaamse provincies (Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Vervolgens wordt er op een proportionele wijze, volgens het aantal scholen per provincie, berekend hoeveel scholen uit elke strata aangesproken moeten worden om te zien of zij de enquête willen doorsturen naar hun leerlingen uit de tweede graad om hen deel te laten nemen aan dit onderzoek. Deze verdeling is terug te vinden in Tabel 1. Deze tabel geeft aan dat er 14 scholen in Antwerpen, 7 in Limburg, 11 in Oost-Vlaanderen, 10 in West-Vlaanderen, 6 in Vlaams-Brabant en 2 in het Brussels Hoofdstedelijk gewest aangesproken zullen worden.

Tabel 1: Vlaamse en Brusselse scholen per provincie (Onderwijs Vlaanderen, 2017)

<i>Provincie</i>	Aantal scholen	Procentueel aandeel	Selectie
<i>Antwerpen</i>	381	28.80%	14
<i>Limburg</i>	182	13.76%	7
<i>Oost-Vlaanderen</i>	280	21.16%	11
<i>West-Vlaanderen</i>	269	20.33%	10
<i>Vlaams-Brabant</i>	161	12.17%	6
<i>Brussels Hoofdstedelijk Gewest</i>	50	3.78%	2
<i>Totaal</i>	1323	100%	50

Op een enkelvoudig aselechte wijze werden de 50 secundaire scholen uit het Excel-bestand geselecteerd. Het is ook mogelijk om de scholen te selecteren, niet op basis van de provincie, maar wel op basis van de aangeboden studierichtingen of leerlingenaantallen. Indien de selectieprocedure op één van deze twee criteria gebaseerd zou zijn, zou er veel meer interne informatie van alle scholen nodig zijn en zouden alle 1323 scholen geraadpleegd moeten worden vooraleer de effectieve selectie van de 50 scholen zou kunnen plaatsvinden. Er is dus gekozen voor de gemakkelijkste manier omdat deze informatie publiek bekend is, namelijk proportioneel op basis van het aantal secundaire scholen per Vlaamse provincie en Brussel Hoofdstedelijk Gewest.

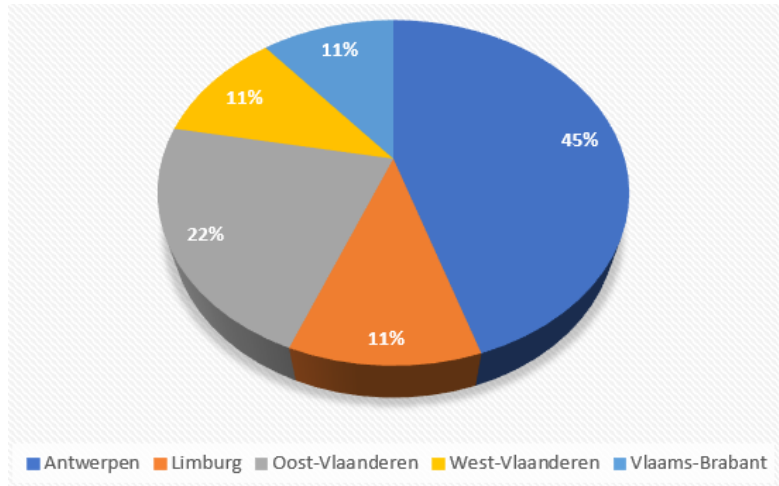
Slechts één school, namelijk Sint-Jozef Ternat te Vlaams-Brabant, werd zonder de enkelvoudig aselechte procedure gekozen. Dit om de enquête te testen vooraleer deze naar alle andere scholen op te sturen. De enquête is getest bij 15 leerlingen uit het vierde middelbaar, Economie-Talen. De school Sint-Jozef werd vervolgens niet in de steekproef opgenomen.

Na het testen van de enquête bij deze 15 jongeren zijn er slechts vier aanpassingen gedaan op basis van hun vragen tijdens het invullen van de enquête en na het analyseren van hun antwoorden. De eerste aanpassing bevindt zich bij vraag 3 waar de jongeren op een vijfpuntenschaal moeten aangeven wie er thuis begint te spreken over geldzaken met: 1=Helemaal niet mee eens en 5= Helemaal mee eens. Oorspronkelijk werd er enkel bevraagd of het de vader of de moeder was die hier het eerst over begint. Om toch een volledig beeld te krijgen van de situatie, is het ook interessant om zicht te krijgen of het soms anderen zijn (bijvoorbeeld grootouders, broers of zussen) of de jongere zelf is die hier ook over beginnen spreken. Om deze reden zijn deze twee opties ook toegevoegd aan de enquête. Alle andere aanpassingen bevinden zich bij de demografische vragen. De tweede aanpassing gaat over vraag 9 en 13 bij de bevraging van de relatie tussen de jongere en de ouders, meer bepaald over hoe de term relatie geïnterpreteerd moet worden. Hierover zijn verscheidene vragen naar voren gekomen tijdens het invullen van de enquête. Voor de jongeren die deelnemen is 'contact' een beter, begrijpelijker woord dan 'relatie'. Een derde aanpassing is naar voren gekomen bij vraag 11 en 15 waarin wordt nagegaan of de jongeren kennis hebben over het inkomen van hun ouders. Om misverstanden te voorkomen is 'inkomen' wat meer gespecificeerd naar 'netto-inkomen per maand' en is dit ook in het vet gezet. De laatste aanpassing aan de enquête bevindt zich bij vraag 17 waar aan de jongeren bevraagd wordt uit hoeveel leden hun gezin bestaat. Tijdens de testafname is er verschillende keren dezelfde vraag gekomen: "Wat indoen mijn ouders gescheiden zijn en ik bij twee gezinnen woon?" Om dit probleem op te lossen, wordt er bij deze vraag tussen haakjes toegevoegd dat indien de jongere bij twee gezinnen de tijd doorbrengt, hij/zij het gezin moet kiezen waarin de meeste tijd wordt doorgebracht.

Afname enquêtes

Aanvankelijk werd de enquête doorgestuurd naar 50 secundaire scholen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die op een enkelvoudig aselecte manier geselecteerd werden. Negen van deze secundaire scholen hebben deze enquête via hun schoolplatform elektronisch doorgestuurd naar hun leerlingen (zie appendix B).

Figuur 2: Het procentueel aantal scholen per provincie die de enquête doorgestuurd heeft naar hun leerlingen.

Uit Figuur 2 blijkt dat geen enkele secundaire school in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wou deelnemen aan het onderzoek. Daarnaast kan hieruit ook afgeleid worden dat de secundaire scholen uit het Antwerpse zeer sterk vertegenwoordigd zijn. Tabel 1 geeft weer dat het optimaal zou zijn indien de secundaire scholen in het Antwerpse voor 28.80% vertegenwoordigd zouden zijn, maar in deze steekproef blijkt dat deze scholen voor 44.44% vertegenwoordigd zijn. Hierdoor zijn West-Vlaamse secundaire scholen ondervertegenwoordigd. Dit kan een vertekening van de resultaten met zich meebrengen.

Appendix B geeft weer dat de enquête doorgestuurd werd naar 2829 jongeren. Van deze 2829 jongeren zijn er 701 die de enquête gestart hebben. Dit wijst op een responsgraad van 24.78%. Slechts 529 van deze 701 jongeren hebben de enquête volledig ingevuld waardoor de werkelijke responsgraad daalt tot 18.70%.

Op basis van deze 529 respondenten zal eerst een betrouwbaarheidsanalyse toegepast worden om na te gaan of de vijf stellingen die de te verklaren variabele meten, effectief hetzelfde meten, namelijk de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Vervolgens zullen er likelihood ratio testen (=aannemelijkheidsquotientoetsen) en chi-kwadraat testen uitgevoerd worden op verschillende verklarende variabelen om na te gaan indien deze verklarende variabelen geen al te sterke invloed op elkaar uitoefenen om mogelijke vertekeningen in de laatste analyse te vermijden. De laatste analyse die uitgevoerd zal worden is een meervoudige lineaire regressie, om na te gaan of de verklarende specifieke en demografische variabelen een significante invloed uitoefenen op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

4 Resultaten

Te verklaren variabele

Hetgeen dit onderzoek wil verklaren is: 'De perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie'. Zoals eerder vermeld, wordt deze te verklaren variabele bevraagd aan de hand van vijf stellingen. Dit omdat het hier om een latente, niet direct observeerbare, variabele gaat. De volledige analyse van deze stellingen is terug te vinden in appendix D. Tabel 2 geeft een samenvatting weer van deze appendix.

Tabel 2: Antwoorden van de jongeren op de stellingen uit appendix D, betreffende de te verklaren variabele.

	Stelling 1	Stelling 2	Stelling 3	Stelling 4	Stelling 5
<i>Helemaal niet mee eens</i>	5.7%	5.5%	8.3%	6.0%	5.1%
<i>Niet mee eens</i>	7.8%	10.8%	15.5%	9.6%	8.5%
<i>Noch eens, noch oneens</i>	18.3%	24.6%	27.0%	21.2%	23.6%
<i>Mee eens</i>	45.9%	41.8%	32.7%	35.5%	39.3%
<i>Helemaal mee eens</i>	22.3%	17.4%	16.4%	27.6%	23.4%

- Stelling 1: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aankopen of verkopen.
- Stelling 2: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen.
- Stelling 3: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...).
- Stelling 4: Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag.
- Stelling 5: Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer.

Uit Tabel 2 blijkt dat de meeste jongeren de financiële educatie die ze meekrijgen van hun ouders positief beoordelen. Elke stelling werd door minstens 49% van de jongeren beantwoord met 'Mee eens' of 'Helemaal mee eens'. Stelling 3, het voldoende praten over financiële producten met de ouders, werd in vergelijking met de andere stellingen in minder mate positieve beoordeeld door deze jongeren.

Omdat de inhoud van deze vijf stellingen mogelijk dicht bij elkaar ligt (OECD, 2013) wordt er een betrouwbaarheidsanalyse toegepast om na te gaan of deze stellingen wel effectief hetzelfde meten. Deze betrouwbaarheidsanalyse is terug te vinden in appendix F. Hier is een Cronbach's alfa van 83.7% gevonden, wat volgens verschillende onderzoeken als voldoende wordt geacht om te kunnen stellen dat deze vijf stellingen een antwoord geven op één en dezelfde vraag (Dennick & Tavakol, 2011; Reynaldo & Santon, 1999). Deze vijf stellingen worden daarom gehercodeerd tot één variabele, namelijk de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie, waarbij het gemiddelde van de scores van deze vijf stellingen genomen wordt.

Univariate verkenning van de verklarende variabelen

De verklarende variabelen worden opgedeeld in twee groepen, namelijk specifieke variabelen rond de financiële educatie en demografische variabelen. Alle beschrijvende statistieken rond deze variabelen zijn in detail terug te vinden in appendix E. Hieronder worden de belangrijkste bevindingen samengevat.

Univariate verkenning van de specifieke verklarende variabelen

Eerst werden er vier specifieke variabelen rond de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie bevestigd. De eerste variabele ging na in hoeverre de jongeren met hun ouders spreken over financiële zaken. Deze variabele werd bevestigd aan de hand van vier stellingen. Tabel 3 toont een samenvatting van de antwoorden van de jongeren op deze vier stellingen.

Tabel 3: Antwoorden van de jongeren op de stellingen uit appendix E, vraag 1.

	Stelling 1	Stelling 2	Stelling 3	Stelling 4
<i>Nooit</i>	16.4%	16.8%	21.4%	12.3%
<i>Jaarlijks</i>	.00%	10.6%	8.7%	14.9%
<i>Maandelijks</i>	17.6%	29.1%	26.7%	27.8%
<i>Wekelijks</i>	44.0%	29.5%	24.2%	25.1%
<i>Dagelijks</i>	21.9%	14.0%	19.1%	19.8%

- Stelling 1: Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?
- Stelling 2: Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?
- Stelling 3: Hoe vaak praat je met jouw ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...).
- Stelling 4: Hoe vaak praat je met jouw ouders over geldbeheer?

Om na te gaan of deze vier stellingen effectief hetzelfde meten, wordt hierop, net als op de te verklaren variabele, een betrouwbaarheidsanalyse toegepast (appendix F). In tegenstelling tot de betrouwbaarheidsanalyse van de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie die een zeer hoge betrouwbaarheid heeft (Chronbach's alfa van 83.7%), levert deze betrouwbaarheidsanalyse slechts een Chronbach's alfa van 52.4% op, wat zeer laag is.

Door deze lage verklaringskracht zullen deze vier stellingen afzonderlijk worden opgenomen in de meervoudige lineaire regressie. Om het aantal categorieën in te perken, wordt de vijfpuntenschaal omgevormd tot een driepuntenschaal. De categorie 'Nooit' blijft op zichzelf. 'Jaarlijks' en 'Maandelijks' worden gecodeerd tot een nieuwe categorie, namelijk 'Soms'. 'Wekelijks' en 'Dagelijks' worden vervolgens ook samengenomen tot 'Vaak' die tevens dient als referentiecategorie.

De tweede specifieke variabele die bevestigd werd bij de jongeren, is of zij al dan niet afspraken met hun ouders gemaakt hebben rond hun aankoopgedrag. 62.6% van de jongeren uit de steekproef hebben afspraken met hun ouders gemaakt omtrent hun aankoopgedrag. Deze variabele zal als dummy worden opgenomen in de meervoudige lineaire regressie waarbij het maken van geen afspraken met de ouders als referentiecategorie zal dienen.

De derde specifieke variabele over wie het initiatief neemt als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is net als de eerste specifieke variabele onderverdeeld in vier stellingen. Tabel 4 geeft een samenvatting van de resultaten over de vier stellingen wie er thuis begint te spreken over geldzaken.

Tabel 4: Antwoorden van de respondenten op de stellingen uit appendix E, vraag 3.

	Stelling 1	Stelling 2	Stelling 3	Stelling 4
<i>Helemaal niet mee eens</i>	23.4%	8.1%	49.1%	3.19%
<i>Niet mee eens</i>	20.6%	21.2%	23.4%	30.0%
<i>Noch eens, noch oneens</i>	31.4%	43.1%	18.5%	26.1%
<i>Mee eens</i>	17.8%	18.5%	7.0%	8.7%
<i>Helemaal mee eens</i>	6.8%	9.1%	1.9%	2.3%

- Stelling 1: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint.
- Stelling 2: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint.
- Stelling 3: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, zijn het meestal anderen (grootouders, broers, zussen, ...) die hierover beginnen.
- Stelling 4: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, ben ik het meestal die hierover begint.

Uit de antwoorden van de respondenten op deze stellingen blijkt dat het over het algemeen de vader en de moeder zijn die thuis beginnen te spreken over geldzaken. Dit is een bevestiging op andere onderzoeken die al eerder aangetoond hebben dat ouders één van de belangrijkste bronnen inzake de financiële educatie van de jongeren zijn (Bandura, 1986; Jorgensen & Savla, 2010; Moschis, 1987; Pritchard & Myers, 1992; Shim, Barber, Card, Xiao, & Serido, 2009). Deze resultaten geven ook aan dat de respondenten niet alleen vinden dat hun grootouders, broers, zussen, ... maar ook zichzelf niet vaak beginnen te spreken over geldzaken. Om deze reden worden stellingen 3 en 4 niet opgenomen in de meervoudige lineaire regressie. Ook hier wordt er overgegaan op een driepuntenschaal omdat sommige categorieën weinig aangeduid werden. De categorieën 'Helemaal niet mee eens' en 'Niet mee eens' worden samengenomen tot '(Helemaal) niet mee eens'. Daarnaast worden de categorieën 'Mee eens' en 'Helemaal mee eens' samengenomen tot '(Helemaal) mee eens'. De categorie 'Noch zeker, noch onzeker' wordt als referentiecategorie genomen.

Tot slot werd aan de jongeren gevraagd of zij in het bezit zijn van een bankkaart. Uit de resultaten van het PISA-onderzoek (OECD, 2013) bleek dat leerlingen met een bankrekening significant hoger scoorden op het vlak van financiële geletterdheid. In deze steekproef is 69.8% van de jongeren in het bezit van een bankkaart. Het niet hebben van een bankkaart wordt hier als referentiecategorie gebruikt.

Univariate verkenning van de demografische verklarende variabelen

Naast de vier specifieke variabelen zijn er nog demografische variabelen bevroegd over de jongeren en hun familie. Uit de beschrijvende statistieken blijkt dat de meeste jongeren die de enquête ingevuld hebben meisjes zijn, namelijk 66.9%. Dit kan een vertekening van de resultaten met zich meebrengen aangezien er 642 341 jongens en 614 260 meisjes tussen de 10 en 19 jaar in 2017 in België leefden (Federale Overheidsdienst Economie, 2018). Deze variabele zal als dummy opgenomen worden in de meervoudige lineaire regressie met 'Vrouw' als referentiecategorie.

De enquêtes werden afgenomen bij jongeren uit het derde en vierde middelbaar. Hier is ongeveer een evenwicht waarneembaar, waar 48.2% van de jongeren in het derde middelbaar en 51.8% van de jongeren in het vierde middelbaar zitten. De meeste van deze leerlingen hebben een leeftijd van 14 of 15 jaar. Dit zijn leerlingen die nog geen jaar hebben overgeslagen of er één hebben overgedaan. Sommige van de jongeren die de enquête ingevuld hebben, waren jonger of ouder dan deze leeftijdsgroep. Omdat de twee variabelen leerjaar en leeftijd onvoldoende spreiding vertonen, worden ze niet opgenomen in de meervoudige lineaire regressie. Indien we meerdere leerjaren en

leeftijdscategorieën hadden bevestigd, zou hier wel voldoende spreiding aanwezig zijn waardoor deze variabelen wel opgenomen konden worden in de meervoudige lineaire regressie.

Omdat de werkelijke leerlingaantallen van 2017-2018 nog niet publiek bekend waren, werd er gebruik gemaakt van de leerlingaantallen en hun studierichting van 2016-2017 als proxy. Uit de tabellen van Onderwijs Vlaanderen (2018) kunnen de percentages afgelezen worden van de leerlingen die ingeschreven zijn per onderwijsvorm. Tijdens het schooljaar 2016-2017 waren er 46.78% van alle tweedegraads leerlingen ingeschreven in het ASO, 29.53% in het TSO, 2.07% in het KSO en 21.62% in het BSO. De resultaten van de enquête kunnen hierdoor een vertekend beeld over de realiteit geven aangezien 58.2% van de jongeren die de enquête ingevuld hebben in het ASO zitten en dus oververtegenwoordigd zijn. Omdat er slechts 23 leerlingen uit het KSO de enquête volledig ingevuld hebben, worden KSO en TSO samen genomen als één geheel. Dit ook omdat er uit de PISA-resultaten (OECD, 2013; OECD, 2016) bleek dat er geen sterk verschil waarneembaar was tussen TSO en KSO. Ook qua leerplannen algemene vakken vallen TSO en KSO grotendeels samen. TSO/KSO en BSO worden in de meervoudige lineaire regressie telkens vergeleken met de referentiecategorie ASO.

Uit hetzelfde rapport van Onderwijs Vlaanderen (2018) bleek dat in 2016-2017 slechts 22.49% van alle leerlingen uit de tweede graad een opleiding volgden waarin economie/handel gegeven werd. In deze steekproef van 529 jongeren bevindt er zich nog een lager percentage dat economie/handel volgt, namelijk 17.4%. Deze variabele wordt eveneens als dummy opgenomen met het niet volgen van economie/handel als referentiecategorie.

Verscheidene onderzoeken (Berry, 2001a; Cooney & Uhlenberg, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990) toonden aan dat jonge ouders meer aan financiële educatie doen. Om deze reden wordt de leeftijd van de vader en de moeder van de jongeren als kwantitatieve variabele opgenomen in de meervoudige lineaire regressie. De leeftijd van de vaders situeert zich in een interval van 32 jaar tot 70 jaar met een gemiddelde van 46.87 jaar. Bij de moeders worden deze resultaten wat meer naar links opgeschoven, namelijk in een interval van 27 jaar tot 62 jaar met een gemiddelde van 44.25 jaar.

Andere onderzoeken (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990; McGarry, 1997) toonden vervolgens aan dat het contact met de ouders ook van groot belang is. Dit werd bevestigd aan de hand van een vijfpuntenschaal. Omdat de lagere categorieën, waar de jongeren zeggen een slecht contact met de ouders te hebben, weinig aangeduid werden, wordt deze tot een driepuntenschaal herleid. De categorieën 'Helemaal niet mee eens' en 'Niet mee eens' worden samengenomen tot '(Helemaal) niet mee eens'. Daarnaast worden de categorieën 'Mee eens' en 'Helemaal mee eens' samengenomen tot '(Helemaal) mee eens'. De categorie 'Noch eens, noch oneens' wordt als referentiecategorie gebruikt.

Uit statistieken van de Belgische Federale overheid bleek dat 69.69% van de Vlaamse mannen en 59.06% van de Vlaamse vrouwen tussen 20 en 64 jaar in 2016 zich in de lage en gemiddelde opleidingsniveaus bevonden (Belgische Federale Overheidsdienst, 2016). In deze steekproef is dit maar respectievelijk 20.6% en 20%, wat een vertekend beeld geeft van de realiteit. Een mogelijke oorzaak is dat 26.3% van de jongeren het hoogst behaalde diploma van hun vader niet kennen en 18.5% van de jongeren kennen het hoogst behaalde diploma van hun moeder niet. Er bestaat een grote kans dat dit een vertekening van de resultaten met zich meebrengt doordat de meerderheid van de ouders uit de steekproef hoog opgeleid zijn. Omdat de opleidingsniveaus 'Lager onderwijs' en 'Middelbaar onderwijs' in de enquête weinig beantwoord zijn worden deze samengenomen tot één categorie. De categorieën 'Geen idee', 'Hoger onderwijs' en 'Universiteit' blijven apart als categorie opgenomen met een universiteitsdiploma als referentiecategorie.

Volgens het Salariskompas-onderzoek (Vacature, 2017) in samenwerking met de KU Leuven bleek dat in 2017 50% van de Belgische bevolking een bruto-maandinkomen van meer dan € 3 000,00 had. Omgerekend naar netto voor een gehuwde werknemer zal dit ongeveer € 1 873,00 bedragen. Dit onderzoek toonde vervolgens ook aan dat slechts 5% van de Belgische bevolking een netto-inkomen hoger dan € 3 199,00 had. Uit deze steekproef blijkt dat 10.6% van de vaders en 3.8% van de moeders een netto-inkomen van boven de € 3 000,00 per maand hebben. Deze mogelijke vertekening kan te

wijten zijn aan het groot aantal jongeren die geen idee hebben over het netto-maandinkomen van vader en moeder (respectievelijk 48.2% en 44.0%). Deze hoge bedragen zijn misschien ook sterk gecorreleerd met het hoogst behaalde diploma van de ouders waarbij 'Hogeschool diploma' en 'Universitair diploma' oververtegenwoordigd zijn in deze steekproef. Om het aantal categorieën te verminderen worden deze gehercodeerd tot een variabele met vier categorieën, namelijk 'Geen idee', 'Tussen de 0,00 en 1 499,99 euro', 'Tussen de 1 500,00 en 1 999,99 euro' en 'Meer dan 2 000,00 euro'. De categorie 'Tussen de 1 500,00 en 1 999,99 euro' wordt gebruikt als referentiecategorie.

De PISA-onderzoeken (OECD, 2013; OECD, 2016), toonden aan dat thuis Nederlands spreken met de ouders een belangrijke factor is inzake de financiële geletterdheid. Om deze reden zijn de jongeren bevraagd naar welke taal ze thuis met hun ouders spreken. Omdat het merendeel van de jongeren thuis Nederlands spreken met hun ouders (78.83%) worden alle andere talen in één groep samengenomen. Thuis Nederlands spreken met de ouders wordt gebruikt als referentiecategorie in de meervoudige lineaire regressie.

De twee laatst bevraagde demografische variabelen zijn de gezinssamenstelling (Beutler & Dickson, 2008; Gudmunson & Danes, 2011) en het aantal leden (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990; McGarry, 1997) in het gezin. Voor de gezinssamenstelling worden categorieën 'Ouders zijn getrouwd' en 'Ouders zijn samenwonend, maar niet getrouwd' samengenomen tot één categorie die tevens de referentiecategorie is. Het aantal leden in het gezin bevindt zich in een interval van één tot tien. Omdat sommige situaties zeer weinig voorkomen wordt deze variabele opgesplitst in vijf categorieën. De eerste categorie omvat één tot twee gezinsleden. De tweede categorie bestaat uit drie leden waar de jongere met beide ouders samenwoont of met één ouder en één broer of zus. De derde categorie, die het meest voorkomt en daarom ook als referentiecategorie gebruikt wordt, telt vier leden. Hier zal de meest voorkomende gezinssituatie twee ouders met twee kinderen zijn. De vierde categorie bestaat enkel uit vijf leden. De laatste categorie gebruikt een interval van zes tot tien leden die veel minder voorkomen in deze steekproef, namelijk 16.8%.

Bivariate verkenning van de verklarende variabelen

Nadat alle variabelen afzonderlijk geanalyseerd zijn, wordt er ook gekeken of sommige verklarende variabelen samenhang vertonen en een invloed uitoefenen op elkaar. Aan de hand van een chi-kwadraat analyse wordt er nagegaan of sommige van deze variabelen effectief een invloed uitoefenen op elkaar. Om de sterkte van de correlatie tussen deze variabelen na te gaan is er nood aan een extra test, namelijk de Cramers V. Deze chi-kwadraat is slechts uitgevoerd voor variabelen die een samenhang vertonen.

Tabel 5: Chi-kwadraat analyse met Cramers V (Rea & Parker, 1992) van enkele verklarende variabelen, appendix G.

<i>Variabele 1</i>	<i>Variabele 2</i>	Chi-kwadraat	Sig.	Cramers V	Uitleg Cramers V
Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?	Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?	18.234	.000*	.186	Zwak verband
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint.	Hoe goed is jouw contact met je vader?	61.635	.000*	.171	Zwak verband

<i>Variabele 1</i>	<i>Variabele 2</i>	Chi-kwadraat	Sig.	Cramers V	Uitleg Cramers V
Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten?	Ben jij in het bezit van een bankkaart?	14.633	.006*	.166	Zwak verband
Leeftijd van de jongere	Leerjaar	273.994	.000*	.720	Sterk verband
Onderwijsvorm	Hoogst behaalde diploma van de vader	70.570	.000*	.211	Gemiddeld verband

Tabel 5 geeft de chi-kwadraat testen en de Cramers V weer van vijf mogelijke verbanden tussen verklarende variabelen. Uit de analyse blijkt dat alle testen een significant verband aangeven ($p < .01$). De meeste verbanden zijn slechts zwak of gemiddeld. Er is één sterk verband aanwezig, met name tussen de leeftijd van de jongere en het leerjaar waarin de jongere zich bevindt. Dit kon uiteraard verwacht worden.

Naast vijf chi-kwadraat testen zijn er twee likelihood ratio testen uitgevoerd. Op twee combinaties van variabelen, zichtbaar in Tabel 6, is het niet mogelijk om een chi-kwadraat test uit te voeren aangezien een voorwaarde (Minder dan 20% van de cellen heeft een verwachte waarde die kleiner is dan 5) niet vervuld is.

Tabel 6: Likelihood ratio test met Cramers V (Rea & Parker, 1992) van enkele verklarende variabelen, appendix G.

<i>Variabele 1</i>	<i>Variabele 2</i>	Likelihood ratio	Sig.	Cramers V	Uitleg Cramers V
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint.	Hoe goed is jouw contact met je moeder?	35.750	.003*	.132	Zwak verband
Onderwijsvorm	Hoogst behaalde diploma van de moeder	102.221	.000*	.258	Gemiddeld verband

In Tabel 6 zijn er twee likelihood ratio testen uitgevoerd. Hier is er ook telkens een zwak of gemiddeld significant verband waarneembaar ($p < .01$).

Meervoudige lineaire regressie

Aan de hand van een meervoudige lineaire regressie wordt een model opgesteld om de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie te verklaren (zie appendix H). De te verklaren variabele wordt in deze regressie verklaard door 43 verklarende variabelen. 41 van deze zijn dummy-variabelen die hierboven al besproken zijn. De twee laatste zijn kwantitatieve variabelen, namelijk de leeftijd van de vader en de leeftijd van de moeder.

Op basis van een iteratief proces zoekt deze meervoudige lineaire regressie naar een model waarbij het kwadraat van de te verklaren variabele min de geschatte te verklaren variabele zo klein mogelijk is (kleinste-kwadraten-methode). Het model met 43 verklarende variabelen verklaart 31.4% van de

spreiding in de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. De samenvatting van dit model is weergegeven in Tabel 7.

Tabel 7: Samenvatting van het model

<i>Aantal variabelen</i>	R	R ²	Adjusted R ²	Std. Error of the estimate
43	.561	.314	.254	.74509

Vervolgens wordt er een ANOVA-test uitgevoerd (Tabel 8). Deze test wijst uit dat het model met 43 verklarende variabelen meer verklaart dan een model met enkel een constante als verklarende variabele op een significantieniveau van $p < .01$.

Tabel 8: ANOVA-test

	Som van de kwadraten	df	F-waarde	Sig.
<i>Regressie</i>	123.515	43	5.174	.000*
<i>Residuen</i>	269.254	485		
<i>Total</i>	392.770	528		

Tot slot is er na de meervoudige lineaire regressie gebruik gemaakt van T-testen om na te gaan welke verklarende variabelen een significante invloed uitoefenen op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. De t-waarden van de T-testen en coëfficiëntladingen van de meervoudige lineaire regressie worden in Tabel 9 weergegeven. De t-waarden geven weer hoe sterk de invloed van de verklarende variabelen op de te verklaren variabele is. Aan de hand van de coëfficiëntladingen is het mogelijk om een kwantitatieve interpretatie te geven aan de scores op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Deze coëfficiëntladingen geven weer hoe sterk hun invloed is op de te verklaren variabele, op een schaal van 0 tot 4.

Tabel 9: Invloed van de specifieke variabelen op de perceptie van de jongere ten aanzien van de rol van de ouders inzake financiële educatie

<i>Verklarende variabelen</i>	N	N procentueel	Bèta-coëfficiënt	t-waarde	Sig.
Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?					
<i>Nooit</i>	87	16.45%	-.036	-.350	.727
<i>Soms</i>	93	17.58%	.115	1.194	.233
<i>Vaak (REF)</i>	349	65.97%			
Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?					
<i>Nooit</i>	89	16.82%	-.303	-2.582	.010*
<i>Soms</i>	210	39.70%	.010	.116	.908
<i>Vaak (REF)</i>	230	43.48%			

Verklarende variabelen	N	N procentueel	Bèta-coëfficiënt	t-waarde	Sig.
Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten?					
<i>Nooit</i>	113	21.36%	-.213	-2.063	.040*
<i>Soms</i>	187	35.35%	.075	.873	.383
<i>Vaak (REF)</i>	229	43.30%			
Hoe vaak leer je iets van jouw ouders over geldbeheer?					
<i>Nooit</i>	65	12.29%	-.586	-4.918	.000*
<i>Soms</i>	226	42.72%	.012	.155	.877
<i>Vaak (REF)</i>	238	45.00%			
Heb je afspraken gemaakt met jouw ouders in verband met jouw aankoopgedrag?					
<i>Ja</i>	331	62.57%	.135	1.808	.071
<i>Nee (REF)</i>	198	37.43%			
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint.					
<i>(Helemaal) Niet mee eens (REF)</i>	223	42.16%			
<i>Noch eens, noch oneens</i>	166	31.38%	.200	2.014	.045*
<i>(Helemaal) Mee eens</i>	130	24.57%	.078	.811	.418
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint.					
<i>(Helemaal) Niet mee eens (REF)</i>	155	29.30%			
<i>Noch eens, noch oneens</i>	228	43.10%	-.036	-.360	.719
<i>(Helemaal) Mee eens</i>	146	27.60%	.227	2.224	.027*
Ben jij in het bezit van een bankkaart?					
<i>Ja</i>	369	69.75%	.169	2.130	.034*
<i>Nee (REF)</i>	160	30.25%			

Uit de interpretatie van de t-waarden en coëfficiëntladingen blijkt dat de frequentie van het praten met de ouders over aankopen of verkopen geen significante invloed heeft op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Het praten met de ouders over sparen heeft daarentegen wel een significante invloed op de te verklaren variabele. Jongeren die nooit met hun ouders praten over sparen hebben een lagere perceptie ten aanzien van de rol van de ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die vaak (= dagelijks of wekelijks) met de ouders praten over sparen ($p < .05$). Met andere woorden, de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie zal gemiddeld 0.303 eenheden lager liggen als de jongere vaak met zijn ouders spreekt over sparen in vergelijking met een jongere die nooit met zijn ouders

spreekt over sparen. Dit fenomeen is vervolgens ook zichtbaar bij zowel het praten met de ouders over financiële producten als bij het bijleren over geldbeheer van de ouders. Jongeren die nooit met hun ouders praten over financiële producten scoren gemiddeld 0.213 eenheden lager op deze perceptie in vergelijking met jongeren die vaak met hun ouders over financiële producten praten ($p < .05$). Daarnaast blijkt dat jongeren die nooit iets bijleren van hun ouders rond geldbeheer gemiddeld 0.586 eenheden lager scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die vaak iets bijleren van hun ouders rond geldbeheer ($p < .01$). Het maken van afspraken met de ouders rond het aankoopgedrag oefent geen significante invloed uit op de perceptie.

Vervolgens is er een 'onverwacht, raar' verband vastgesteld over het thuis spreken over geldzaken door de vader en de moeder. Uit de resultaten blijkt dat er geen significant verschil tussen het er '(Helemaal) niet mee eens' zijn dat de vader begint te spreken over geldzaken en het daar '(Helemaal) Mee eens' zijn. Maar er is wel een significant positief verschil vastgesteld tussen '(Helemaal) niet mee eens' en 'Noch eens, noch oneens' ($p < .05$). Jongeren die aangeven dat hun vader noch veel, noch weinig begint te spreken over geldzaken scoren gemiddeld 0.200 eenheden hoger op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die aangeven dat hun vader weinig begint te spreken over geldzaken. Bij de moeder is dit juist omgekeerd: daar is geen significant verschil vastgesteld tussen '(Helemaal) niet mee eens' en 'Noch eens, noch oneens', maar wel een significant positief verschil tussen '(Helemaal) niet mee eens' en '(Helemaal) mee eens' ($p < .05$). Jongeren die aangeven dat hun moeder veel begint te spreken over geldzaken scoren gemiddeld 0.227 eenheden hoger op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die aangeven dat hun moeder weinig begint te spreken over geldzaken.

Tot slot kan er nog vastgesteld worden dat jongeren die in het bezit zijn van een bankkaart gemiddeld 0.169 eenheden hoger scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking jongeren die niet in het bezit zijn van een bankkaart ($p < .05$).

Naast de verschillen in perceptie op basis van de specifieke variabelen worden er in de lineaire meervoudige regressie ook demografische variabelen opgenomen die verschillen aangeven inzake deze perceptie. Deze invloeden worden in Tabel 10 weergegeven.

Tabel 10: Invloed van de demografische variabelen op de perceptie van de jongere ten aanzien van de rol van de ouders inzake financiële educatie

<i>Verklarende variabelen</i>	N	N procentueel	Bèta-coëfficiënt	t-waarde	Sig.
Geslacht					
<i>Man</i>	175	33.08%	-.044	-.568	.570
<i>Vrouw (REF)</i>	354	66.92%			
Onderwijsvorm					
<i>ASO (REF)</i>	308	58.22%			
<i>TSO en KSO</i>	150	28.36%	.083	.993	.321
<i>BSO</i>	71	13.42%	.006	.051	.959
Volg je het vak economie/handel?					
<i>Ja</i>	92	17.39%	.014	.144	.885
<i>Nee (REF)</i>	437	82.61%			

Verklarende variabelen	N	N procentueel	Bèta-coëfficiënt	t-waarde	Sig.
Leeftijd van de vader in jaren			-0.009	-0.985	.325
Het je een goed contact met jouw vader?					
<i>(Helemaal) Niet mee eens</i>	94	17.77%	-.130	-1.279	.202
<i>Noch eens, noch oneens</i>	71	13.42%	-.064	-.630	.529
<i>(Helemaal) Mee eens (REF)</i>	364	68.81%			
Hoogst behaalde diploma van de vader					
<i>Geen idee</i>	139	26.28%	.000	-.003	.997
Lager of secundair onderwijs	109	20.60%	-.019	-.160	.873
Hoger onderwijs	131	24.76%	-.218	-2.049	.041*
<i>Universiteit (REF)</i>	150	28.36%			
Inkomensklasse van de vader					
<i>Geen idee</i>	255	48.20%	.017	.124	.901
€ 0,00 tot € 1499,99	58	10.96%	-.009	-.058	.953
€ 1500,00 tot € 1999,99 (REF)	65	12.29%			
Meer dan € 2000,00	151	28.54%	.242	1.942	.053
Leeftijd van de moeder in jaren			.013	1.231	.219
Het je een goed contact met jouw moeder?					
<i>(Helemaal) Niet mee eens</i>	23	4.35%	-.005	-.030	.976
<i>Noch eens, noch oneens</i>	44	8.32%	-.321	-2.499	.013*
<i>(Helemaal) Mee eens (REF)</i>	462	87.33%			
Hoogst behaalde diploma van de moeder					
<i>Geen idee</i>	98	18.53%	-.129	-.954	.341
Lager of secundair onderwijs	106	20.04%	.141	1.206	.228
Hoger onderwijs	178	33.65%	.067	.691	.490
<i>Universiteit (REF)</i>	147	27.79%			
Inkomensklasse van de moeder					
<i>Geen idee</i>	233	44.05%	.097	.699	.485
€ 0,00 tot € 1499,99	127	24.01%	-.046	-.388	.698
€ 1500,00 tot € 1999,99 (REF)	74	13.99%			
Meer dan € 2000,00	95	17.96%	.031	.241	.809
Is Nederlands de thuistaal?					
<i>Ja (REF)</i>	499	94.33%			
<i>Nee</i>	30	5.69%	-.322	-2.085	.038*

<i>Verklarende variabelen</i>	N	N procentueel	Bèta-coëfficiënt	t-waarde	Sig.
Aantal leden in het gezien					
1 of 2	20	3.78%	.279	1.412	.159
3	72	13.61%	.181	1.585	.114
4 (REF)	213	40.26%			
5	135	25.52%	-.132	-1.466	.143
6 tot 10	89	16.82%	-.205	-2.005	.046*
Gezinssamenstelling van de ouders					
<i>Samenwonend (REF)</i>	373	70.51%			
<i>Gescheiden</i>	133	25.14%	-.163	-1.814	.070
<i>Anders</i>	23	4.35%	-.273	-1.446	.149

Uit de interpretatie van de t-waarden en coëfficiëntladingen blijkt dat noch de leeftijd van de jongere, noch de onderwijsvorm, noch het al dan niet volgen van het vak economie/handel een significante invloed uitoefenen op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Verder blijkt dat de leeftijd van de vader en die van de moeder ook geen significante invloed uitoefenen op deze perceptie. Eenzelfde fenomeen stellen we ook vast voor de inkomensklasse van de vader en die van de moeder.

De verschillen in contact met de vader hebben eveneens geen significante invloed. Er is geen verschil in perceptie vast te stellen tussen jongeren die aangeven dat ze het er '(Helemaal) mee eens' zijn een goed contact te hebben met de moeder en jongeren die aangeven het hier '(Helemaal) niet mee eens' te zijn. Wel blijkt dat jongeren die aangeven noch een goed, noch een slecht contact met de moeder te hebben, gemiddeld 0.321 eenheden lager scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die aangeven een goed contact met de moeder te hebben ($p < .05$).

Bij het hoogst behaalde diploma van de vader wordt er ook geen significant verschil gevonden tussen het geen idee hebben van het hoogst behaalde diploma, het hebben van een lager of secundair diploma en het hebben van een universitair diploma. Er wordt wel een verschil vastgesteld tussen het hebben van een hogeschool diploma en een universitair diploma. Jongeren waarvan de vader een hogeschool diploma heeft, scoren gemiddeld 0.218 eenheden lager in de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren waarvan de vader een universitair diploma heeft ($p < .05$). Er worden geen significante verschillen in perceptie vastgesteld tussen de verschillende categorieën bij het hoogst behaalde diploma van de moeder.

Jongeren die thuis een andere taal dan het Nederlands spreken scoren gemiddeld 0.322 eenheden lager op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die thuis Nederlands spreken ($p < .05$). Bij de gezinsgrootte is er geen verschil in perceptie vastgesteld indien het gezin tussen de één en vijf leden telt. Jongeren die in een gezin met zes tot tien leden leven scoren daarentegen gemiddeld 0.205 eenheden lager in de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die in een gezin met vier leden leven ($p < .05$).

Tot slot blijkt dat de gezinssamenstelling van de jongere geen significante invloed uitoefent op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.

Voorwaarden van het model

Het model geschat door de meervoudige lineaire regressie moet voldoen aan drie voorwaarden (zie appendix I). Als eerste voorwaarde moet er gekeken worden naar de normaliteit van de foutenterm. Uit de drie verschillende voorstellingen van deze foutenterm is zichtbaar dat deze ongeveer normaal verdeeld is omdat de datapunten in het QQ-plot ongeveer op eenzelfde lijn liggen. Aan deze voorwaarde is bijgevolg voldaan.

Als tweede voorwaarde wordt er gekeken of er quasi-multicollineariteit aanwezig is. Anders gezegd, wordt er gekeken of de verklarende variabelen van de meervoudige lineaire regressie geen te grote invloed op elkaar uitoefenen waardoor het model een vertekend beeld kan geven. De VIF-waarden voor alle verklarende variabelen zijn kleiner dan 5 wat uitwijst dat er geen quasi-multicollineariteit aanwezig is. Aan de tweede voorwaarde is bijgevolg ook voldaan.

Als derde voorwaarde wordt er nagegaan of er heteroscedasticiteit aanwezig is. Een mogelijkheid om dit na te gaan is via de Breusch-Pagan test (Breusch & Pagan, 1979). Indien er heteroscedasticiteit aanwezig is, is de variantie van de residuen niet onafhankelijk van de waarde van de te verklaren variabele. Uit de Breusch-Pagan test blijkt dat er heteroscedasticiteit aanwezig is in het model wat mogelijk afwijkingen in de standaardfouten van de verklarende variabelen met zich kan meebrengen. Voor dit model is de aanwezigheid van heteroscedasticiteit evenwel geen ernstig probleem aangezien dit geen effect zal hebben op het schatten van de parameters van de regressievergelijking (bèta-waarden).

5 Discussie

Dit onderzoek, in tegenstelling tot de meeste andere onderzoeken in dit domein, gaat niet over het meten van de financiële geletterdheid van leerlingen uit het secundair onderwijs, maar over de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie op basis van zowel enkele specifieke variabelen als op basis van verschillende demografische variabelen.

Uit de resultaten bleek dat er een beperkt aantal bevraagde variabelen een significante invloed uitoefenen op deze perceptie.

De specifieke variabelen

De frequentie over praten met de ouders rond financiële zaken is opgedeeld in drie grote groepen, namelijk praten over aankopen of verkopen, sparen en financiële producten. Vooraf werd er verwacht dat als er vaker met de ouders gesproken werd rond deze financiële zaken, jongeren een hogere perceptie zouden hebben ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Uit de analyse bleek dat de frequentie over het praten met de ouders over aankopen of verkopen geen significante invloed had op de perceptie. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de meeste jongeren, namelijk 65.97%, vaak (= dagelijks of wekelijks) met de ouders spreken over aankopen of verkopen waardoor de spreiding in deze variabele een vertekend beeld kan geven. Deze variabele vertoonde een zwak positief verband met het al dan niet maken van afspraken met de ouders rond het aankoopgedrag. Deze variabele had eveneens geen invloed op de perceptie wat niet in lijn van de verwachtingen lag. De frequentie over het praten met de ouders over sparen en financiële producten had daarentegen wel een significante invloed, wat wel overeenstemde met de verwachtingen.

De variabele die een zeer sterke invloed op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie uitoefende is de frequentie over het bijleren inzake geldbeheer door de ouders. Hier bleek dat jongeren die aangeven nooit iets bij te leren van de ouders inzake geldbeheer een veel lagere perceptie hadden in vergelijking met jongeren die vaak iets bijleren inzake geldbeheer van hun ouders. Dit kwam eveneens overeen met de verwachtingen.

Vervolgens werd bij de jongeren nagegaan wie het initiatief nam indien er thuis over geldzaken gesproken werd. Voor de vader was er een significant verschil waarneembaar tussen het '(Helemaal) niet mee eens' zijn van de jongere dat de vader hier vaak over begint te praten, wat lager scoorde op de perceptie van jongeren in vergelijking met het 'Noch eens, noch oneens' zijn hierover. Wel een rare vaststelling was dat er geen verschil was tussen jongeren die aangeven het er '(Helemaal) mee eens' te zijn dat de vader vaak thuis begint te praten over geldzaken in vergelijking met jongeren die aangeven het daar '(Helemaal) niet mee eens' te zijn. Bij de moeder werd ook een significant verschil vastgesteld, maar dan wel tussen het '(Helemaal) niet mee eens' en het '(Helemaal) mee eens' te zijn dat de moeder thuis vaak begint te praten over geldzaken. Jongeren die aangeven het hier '(Helemaal) mee eens' te zijn, scoorden gemiddeld hoger op de perceptie in vergelijking met jongeren die aangeven het daar '(Helemaal) niet mee eens' te zijn. Er was geen significant verschil merkbaar tussen jongeren die aangeven hier 'Noch eens, noch oneens' en '(Helemaal) niet mee eens' te zijn. Ondanks het rare verband tussen de twee categorieën bij de vader waar geen eenduidige verklaring voor kan gegeven worden, lagen deze resultaten toch in lijn met wat er verwacht werd.

Tot slot werd het effect van het hebben van een bankkaart op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie nagegaan. Hayhoe, Leach & Turner (1999) toonden reeds aan verschillende geldattitudes gevonden te hebben tussen studenten indien ze al dan niet in het bezit waren van een kredietkaart. Verder toonde OECD (2013) aan een positief verband gevonden te hebben tussen het hebben van een bankkaart en de financiële geletterdheid van de jongere. Uit de resultaten van dit onderzoek bleek dat hier ook een significant positief verband aanwezig was, tussen de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie en het hebben van een bankkaart.

De demografische variabelen

Naast de specifieke variabelen werden er ook enkele demografische variabelen die een invloed uitoefenden op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie bevraagd.

Omdat er onvoldoende spreiding was in de leeftijd en het leerjaar van de leerlingen (derde en vierde middelbaar) werden deze variabelen niet opgenomen in de meervoudige lineaire regressie. Een andere demografische variabele was gender waarvan veel onderzoeken (Leach, Hayhoe, & Turner, 1999a; Lusardi & Mitchell, 2008; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010; OECD, 2013) reeds aangetoond hebben dat jongens hoger scoorden op financiële geletterdheid dan meisjes. Jorgensen (2007) toonde in zijn onderzoek bij Amerikaanse studenten hier geen significant verschil gevonden te hebben. Ondanks het onderzoek van Jorgensen werd in dit onderzoek verwacht dat jongens een hogere perceptie zouden hebben dan meisjes. Uit de resultaten bleek er geen significant verschil te zijn in perceptie tussen jongens en meisjes. Dit verschil met de onderzoeksliteratuur kan te wijten zijn aan het verschil in de onderzoeken. Blijkbaar vallen effectieve financiële geletterdheid, hetgeen meestal werd gemeten in voorgaande onderzoeken en verwachtingen over de rol die ouders kunnen spelen, niet helemaal samen.

Uit de PISA-resultaten (OECD, 2013; OECD, 2016) bleek dat er ook een verschil was tussen de onderwijsvorm, waarbij ASO-leerlingen het best scoorden op vlak van financiële geletterdheid, gevolgd door TSO- en KSO-leerlingen. BSO-leerlingen scoorden volgens PISA het slechtst op financiële geletterdheid. Binnen deze onderwijsvormen werd in PISA ook nog een onderverdeling gemaakt tussen leerlingen die het vak economie/handel wel en niet volgden. Hier bleek dat leerlingen die het vak economie/handel niet volgden beter scoorden op financiële geletterdheid. Voorafgaand aan het eigen onderzoek werd daarom verwacht dat ASO-leerlingen hoger zouden scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met leerlingen van de andere onderwijsvormen. Daarnaast werd verwacht dat jongeren die geen vak economie/handel volgen hoger zouden scoren op de perceptie in vergelijking met jongeren die wel een vak economie/handel krijgen. Uit de resultaten bleek dat beide variabelen, onderwijsvorm en het al dan niet volgen van het vak economie/handel, geen significante invloed hadden op de perceptie van jongeren ten aanzien van

de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Een mogelijke verklaring voor dit fenomeen is evenals mogelijk te wijten aan het verschil in de onderzoeken waarbij de effectieve financiële geletterdheid en de verwachtingen over de rol die ouders kunnen spelen, niet helemaal samenvallen.

Naast de demografische kenmerken van de respondent, werden er verschillende familiale kenmerken bevestigd. Een eerste vraag over de vader en de moeder betrof de leeftijd. Voorgaande onderzoeken (Berry, 2001a; Cooney & Uhlenberg, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990) toonden aan dat jonge ouders meer aan financiële educatie doen dan oudere ouders. Uit de resultaten bleek evenwel noch de leeftijd van de vader, noch die van de moeder een significante invloed uit te oefenen op deze perceptie.

Ten tweede werd het contact tussen de jongere en de vader en de moeder bevestigd. Verschillende onderzoeken (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; McGarry, 1997) gaven aan dat een beter contact met de ouders uitmondde in een hogere score op de financiële geletterdheid. Uit de regressieanalyse bleek dat de verschillen in contact met de vader geen significante invloed hadden op deze perceptie. Er werd wel een significant verschil vastgesteld in perceptie volgens het contact met de moeder. Jongeren die aangaven het er 'Noch eens, noch oneens' mee te zijn dat ze een goed contact met de moeder hebben, hadden een lagere perceptie in vergelijking met jongeren die aangaven het er '(Helemaal) mee eens' te zijn dat ze een goed contact met de moeder hebben. Wel opmerkelijk is dat er geen significant verschil in perceptie aanwezig was tussen jongeren die aangaven dat ze het er '(Helemaal) mee eens' zijn een goed contact met de moeder te hebben en jongeren die aangaven het daar '(Helemaal) niet mee eens' te zijn.

De twee laatste variabelen over de ouders die bevestigd werden, gingen over het hoogst behaalde diploma en het maandelijks netto-inkomen van de vader en de moeder. Verschillende onderzoeken (Cox & Rank, 1992; McGarry, 1997; Soldo & Hill, 1993; Soldo & Hill, 1995) hadden immers aangetoond dat hoe meer ouderlijke bezittingen er aanwezig waren, hoe groter de financiële- en kennistransfers zijn naar de kinderen toe. Voorafgaand aan de analyse werd daarom verwacht dat een hoger diploma en een hoger inkomen van de ouders een hogere score in de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie zouden meebrengen. Uit de resultaten bleek dat er geen verschil was in perceptie tussen de verschillende hoogst behaalde diploma's van de moeder. Bij de vader was hier wel een verschil in perceptie vastgesteld. Jongeren waarvan de vader een universitair diploma heeft, scoorden hoger op de perceptie in vergelijking met jongeren waarvan de vader een hogeschooldiploma heeft. Er was wel geen verschil in perceptie vastgesteld bij jongeren met een vader die een universitair diploma heeft, met een vader die een lager of secundaire school diploma heeft of bij jongeren die er geen idee van hebben wat het hoogst behaalde diploma van de vader is. Deze opmerkelijke resultaten kunnen mogelijk verklaard worden door een zware vertekening in de enquête. Doordat veel jongeren aangegeven hebben dat ze geen idee hebben wat het hoogst behaalde diploma van de vader en de moeder is, is het zeer moeilijk om deze variabele te interpreteren en te vergelijken met de populatie. Door deze vertekening is het aandeel ouders met een universitair diploma ook zwaar oververtegenwoordigd in de steekproef. Tot slot bleek dat er geen verschil in perceptie aanwezig was tussen de verschillende inkomensklassen van zowel de vader als de moeder. Het niet significant zijn van dit verband is wellicht ook te verklaren door een vertekening in de enquête omdat 48.2% van de jongeren het maandelijks netto-inkomen van de vader en 44% van het maandelijks netto-inkomen van de moeder niet kennen.

Tot slot werden er nog drie demografische kenmerken rond de gezinssituatie bevestigd. De eerste variabele betrof het al dan niet thuis Nederlands spreken met de ouders. PISA-onderzoeken (OECD, 2013; OECD, 2016) toonden aan dat jongeren die Nederlands als thuistaal hebben een hogere financiële geletterdheid hadden. In dit onderzoek werd om deze reden verwacht dat jongeren die thuis Nederlands spreken hoger zouden scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die thuis een andere taal spreken. De resultaten stemden overeen met deze verwachting. De tweede bevestigde variabele over de gezinssituatie betrof het aantal gezinsleden. Voorgaande onderzoeken (Berry, 2001b; Berry, 2001c; Eggebeen, 1992; Eggebeen & Hogan, 1990; McGarry, 1997) hadden reeds aangetoond dat gezinnen met minder leden meer aan financiële- en kennistransfers doen waardoor de financiële geletterdheid van de kinderen

hoger lag. Er werd verwacht dat jongeren uit gezinnen met minder leden hoger zouden scoren op de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Deze verwachting werd deels ingelost aangezien er enkel een significant verschil gevonden werd tussen gezinnen met vier leden en gezinnen met zes tot tien leden. Jongeren uit een gezin van zes tot tien leden scoorden lager op de perceptie in vergelijking met jongeren uit een gezin van vier leden.

Tot slot wezen er enkele onderzoeken (Beutler & Dickson, 2008; Gudmunson & Danes, 2011) uit dat de gezinssamenstelling ook een sterke invloed uitoefende op de financiële geletterdheid van de kinderen. Uit de resultaten kwam geen significant verschil naar voren tussen de gezinssamenstelling en de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders.

Beperkingen

Dit onderzoek rond de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie heeft een aantal beperkingen. Al deze beperkingen kunnen aanleiding geven tot vervolgonderzoek dat dieper ingaat op deze perceptie.

Een eerste beperking is te wijten aan het feit dat dit een puur kwantitatief onderzoek is. Indien dit was aangevuld met een kwalitatief luik, zou het mogelijk geweest zijn om meer fijnmazige informatie uit de jongeren te halen over hoe ze zich echt voelen ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Op basis van zo'n kwalitatief luik zou het vervolgens mogelijk zijn een meer grootschalig kwantitatief onderzoek op te zetten door gebruik te maken van de in dit onderzoek reeds aangegeven significante variabelen, op basis van variabelen die significant bleken te zijn bij het meten van de effectieve financiële geletterdheid, en mogelijk ook op basis van nieuwe variabelen die gevonden zijn via het kwalitatieve onderzoek.

Een tweede beperking van het onderzoek is dat er slechts toegespitst wordt op één leeftijdscategorie, namelijk leerlingen van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij 82.04% van deze respondenten een leeftijd van 14 of 15 jaar hebben. Een mogelijke piste voor toekomstig onderzoek vormt het repliceren van dit onderzoek, met al dan niet de opname van nieuwe variabelen, over een ruimer leeftijdsbereik. Mogelijk kunnen op basis van een dergelijk onderzoek leeftijdseffecten duidelijk in kaart worden gebracht.

Een derde en laatste beperking van dit onderzoek is dat er geen verband wordt gelegd tussen de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie en het niveau van de financiële geletterdheid van jongeren. Om dit verband te onderzoeken zou er bijvoorbeeld samengewerkt kunnen worden met de OECD die eerst in België, en misschien vervolgens internationaal bij het meten van de financiële geletterdheid, bijkomende vragen aan de respondenten zou kunnen stellen over de perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders. Op deze manier zou dit verband kunnen bestudeerd worden.

Imperfecties

Naast deze beperkingen zijn er ook imperfecties verbonden aan dit onderzoek. Een eerste imperfectie betreft de grootte van de steekproef en de kwaliteit van de respondenten. Aan jongeren uit negen verschillende Vlaamse secundaire scholen werd gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. Het gaat hier slechts om negen van 1323 Vlaamse en Brusselse secundaire scholen. Vervolgens blijkt ook dat slechts 18.7% van de leerlingen uit deze negen Vlaamse secundaire scholen effectief deelgenomen hebben aan het onderzoek. De kans bestaat dat enkel jongeren met eenzelfde achtergrond, jongeren met sterke positieve of negatieve gevoelens ten aanzien van het onderwerp, deelgenomen hebben. Jongeren werden aangemoedigd om deel te nemen aan een tombola waarin 10 filmtickets van Kinopolis werden verloot. Sommige jongeren hebben misschien enkel daarom deelgenomen, zonder de enquête met de nodige aandacht in te vullen.

Een tweede groep imperfecties aan het onderzoek is gerelateerd aan de gekozen methode van afname, namelijk een online enquête. Zoals eerder aangegeven bestaat er altijd een kans op non-respons fouten

en geen controle hebben over wie de respondenten zijn. Ondanks dat de enquête gericht is op jongeren van de tweede graad van het secundair onderwijs, is het mogelijk dat andere mensen deze enquête ingevuld hebben of daarbij hielpen, wat een vertekening van de resultaten met zich mee kan brengen.

Een laatste imperfectie is dat de karakteristieken van de populatie, alle leerlingen van de tweede graad van het secundair onderwijs in Vlaanderen, niet helemaal overeenstemmen met de karakteristieken van de steekproef. De steekproef is dus mogelijk onvoldoende representatief voor de populatie waardoor sommige resultaten mogelijk vertekend zijn. De resultaten mogen dus niet zomaar worden doorgetrokken naar de gehele populatie.

6 Conclusie

Om financiële keuzes te kunnen maken, zijn financiële kennis, vaardigheden en attitudes noodzakelijk. Verschillende onderzoeken (Lusardi & Mitchell, 2009; Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010; Mandell, 2008; OECD, 2013; OECD, 2017) hadden reeds aangetoond dat veel jongeren over onvoldoende financiële kennis, vaardigheden en goede attitudes beschikten om gepaste financiële keuzes te kunnen maken. In plaats van deze aspecten van de financiële educatie van jongeren altijd opnieuw te testen, kon er ook eens gefocust worden op hoe jongeren de rol van hun ouders ervaren. Heel wat onderzoek (Jorgensen & Savla, 2010; Shim, Barber, Card, Xiao, & Serido, 2009; Sohn, Joo, Grable, Lee, & Kim, 2012) hadden immers aangetoond dat ouders de belangrijkste bron van financiële educatie voor hun kinderen zijn.

Dit onderzoek is uitgevoerd met één doel voor ogen, namelijk een leemte in de onderzoeksliteratuur dichtend door op zoek te gaan naar welke factoren een invloed uitoefenen op de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Ondanks de verschillende beperkingen en imperfecties, voegt dit onderzoek toch enkele nieuwe unieke inzichten toe aan de bestaande literatuur.

Het onderzoek, gebaseerd op de analyse van een enquête die afgenomen werd bij leerlingen van de tweede graad van het secundair onderwijs, biedt verschillende nieuwe inzichten inzake de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Factoren die een significantie invloed hebben op deze perceptie zijn: de frequentie van het praten met de ouders over sparen, de frequentie van het praten met de ouders over financiële producten, de frequentie van het bijleren door de ouders inzake geldbeheer, het thuis beginnen spreken over geldzaken door vader en moeder, het in bezit zijn van een bankkaart door de jongere, de thuistaal en de grootte van het gezin.

Ondanks het feit dat het geschatte model slechts een verklaringskracht van 31.4% heeft, zou dit onderzoek toch kunnen dienen als basis voor vervolgonderzoek dat zowel kwalitatief als kwantitatief van aard kan zijn. Kwalitatief onderzoek kan een meer fijnmazig beeld opleveren van de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie. Kwantitatief onderzoek zou het effect van de leeftijd van jongeren op deze perceptie kunnen vaststellen en zou ook een verband kunnen leggen met de effectieve financiële geletterdheid van jongeren.

7 Referenties

- Afifi, T. D., Joseph, A., & Aldeis, D. (2008). Why can't we just talk about it: An observational study of parents' and adolescents' conversations about sex. *Journal of Adolescent Research*, 23(6), 689-721.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Belgische Federale Overheidsdienst. (2016, maart 23). 29,9% van de bevolking heeft een diploma van het hoger onderwijs. Opgehaald van STATBEL: België in cijfers: <https://bestat.statbel.fgov.be/bestat/crosstable.xhtml?view=d3392e6f-874a-455b-99a0-586cddcca3db>
- Berry, B. M. (2001a). Financial transfers from parents to adult children: Issues of who is helped and why. *Populations Studies Center Research Report 01-485*. Ann Arbor: University of Michigan Institute for Social Research.
- Berry, B. M. (2001b). What explains race and ethnic differences in family financial transfers to adult children. *Populations Studies Center Research Report 01-486*. Ann Arbor: University of Michigan Institute for Social Research.
- Berry, B. M. (2001c). All the ties that bind: Race, ethnicity, and why families support adult children. *Populations Studies Center Research Report 01-487*. Ann Arbor: University of Michigan Institute for Social Research.
- Beutler, I., & Dickson, L. (2008). *Consumer economic socialization*. New York: Springer.
- Bowen, C. (2002). Financial Knowledge of teens and their parents. *Financial Counseling and Planning*, 13(2): 93-102.
- Bowen, C. (1996). Informal money management education: Perceptions of teens and parents. *Consumer Interests Annual*, 42, 233-234.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica*, 47(5), 1287-1294.
- Chen, H., & Volpe, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- Clarke, M. C., Heaton, M. B., Israelsen, C. L., & Eggett, D. L. (2005). The acquisition of family financial roles and responsibilities. *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 33(4), 321-340.
- Cooney, T. M., & Uhlenberg, P. (1992). Support from parents over the life course: The adult child's perspective. *Social Forces*, 71(1), 63-84.
- Cox, D., & Rank, M. R. (1992). Inter-vivos transfers and intergenerational exchange. *The Review of Economics and Statistics*, 74(2), 305-314.
- Creemers, L., Desloovere, K., Maes, B., Sleurs, W., Standaert, R., Vanheeswijck, H., & Van Woensel, C. (2009). *Nieuwe vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs*. Brussel: Vlaamse Overheid.
- Danes, S. M. (1994). Parental perceptions of children's financial socialization. *Financial Counseling and Planning*, 5, 127-146.
- Danes, S. M., & Dunrud, T. (1993). *Children and money: Teaching children money habits for life*. University of Minnesota: Extension Service.

- Dennick, R., & Tavakol, M. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55.
- Eggebeen, D. J. (1992). Family structure and intergenerational exchanges. *Research on Aging*, 14(4), 427-447.
- Eggebeen, D. J., & Hogan, D. P. (1990). Giving between generations in American families. *Human Nature*, 1(3), 211-232.
- Federale Overheidsdienst Economie. (2018, februari 25). *Structuur van de bevolking*. Opgehaald van Een cijfermatig inzicht in de bevolking: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking#figures>
- FSMA. (2017, september 28). *Wikifin: voor uw vragen over geld*. Opgehaald van Wikifin: https://www.wikifin.be/nl?gclid=CjwKCAjwu7LOBRBZEiwAQtfbGEu1TVcmupVIVtcst4GZM8-rDTe4lJy2fhYDa1Q_9A6ejw8UU4FEMxocvSIQAvD_BwE
- Gudmunson, C. G., & Danes, S. M. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. *Journal of Family and Economic Issues*, 32(4), 644-667.
- Hayhoe, C. R., Leach, L., & Turner, P. R. (1999). Discriminating the number of credit cards held by college students using credit and money attitudes. *Journal of Economic Psychology*, 20(6), 643-656.
- Jorgensen, B. L. (2007). *Financial literacy of college students: Parental and peer influences*. Blacksburg, Virginia: Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization. *Family Relations*, 59(4), 465-478.
- KBC, & Katholieke Hogeschool Limburg. (2017, september 28). *Skillville: oefenen van levensvaardigheden*. Opgehaald van Skillville: <http://www.skillville.be/app/index.php>
- Lachance, M. J., & Choquette-Bernier, N. (2004). College students' consumer competence: A qualitative exploration. *International Journal of Consumer Studies*, 28(5), 433-442.
- Leach, L., Hayhoe, C. R., & Turner, P. R. (1999a). Factors affecting perceived economic well-being of college students: A gender perspective. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 10(2), 11-22.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. (2011). Financial literacy around the world: An overview. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4): 497-508.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2008). *Planning and financial literacy: How do women fare?* Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2009). *How ordinary consumers make complex economic decisions: Financial literacy and retirement readiness*. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 358-380.
- Lyons, A. C., & Hunt, J. L. (2003). The credit practices and financial education needs of community college students. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 14(2), 63-74.
- MacDonald, M. M. (1989). *Family background, the life cycle, and inter-household transfers*. Madison, Wisconsin: Center of Demography and Ecology.
- Mandell, L. (2008). *The financial literacy of young American adults: Results of the 2008 National Jump\$tart Coalition Survey of High school Seniors and College students*. Washington, DC: The Jump\$tart Coalition for personal financial literacy.

- McGarry, K. (1997). Inter vivos transfers and intended bequests. *Journal of Public Economics*, 73(3), 321-351.
- Moschis. (1987). *Consumer socialization: A life-cycle perspective*. Massachusetts: Lexington Books.
- Moschis, G. P., & Churchill, G. A. (1978). Consumer socialization: A theoretical and empirical analysis. *Journal of Marketing Research*, 15(4), 599-609.
- National Council on Economic Education. (1999). *The status of economic literacy*. New York: NCEE.
- NEFE. (2002, october 9). *Financial literacy in America: Individual choices, national consequences*. Opgehaald van National Endowment for Financial Education: <http://www.nefe.org/pages/whitepaper2002symposium.html>
- OECD. (2005). *Improving financial literacy: Analysis of issues and policies*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2013). *PISA 2012 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2013). *PISA 2012 results: Students and money (Volume VI): Financial literacy skills for the 21st century*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2016). *Pisa 2015 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2016). *PISA 2015 results (Volume IV): Students' financial literacy*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2017). *Pisa 2015 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. Paris: OECD Publishing.
- Onderwijs Vlaanderen . (2018, februari 25). *Vlaanderen is onderwijs en vorming*. Opgehaald van Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2016-2017: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/nl/onderwijsstatistieken/statistisch-jaarboek/statistisch-jaarboek-2016-2017#pdf>
- Onderwijs Vlaanderen. (2017, september 13). *Vestigingsplaatsen gewoon secundair onderwijs*. Opgehaald van Vlaanderen is onderwijs en vorming: <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/onderwijsaanbod/lijs.aspx?hs=311>
- Papini, D. R., Roggman, L. A., & Anderson, J. (1991). Early-Adolescent perception of attachment to mother and father: A test of the emotional distancing and buffering hypotheses. *Journal of Early Adolescents*, 11(2), 258-275.
- Pritchard, M., & Myers, B. (1992). Consumer education: A partnership between schools and families. *Journal of Consumer Education*, 10: 38-43.
- Programme for International Student Assessment. (2018, april 6). *Over PISA in een notendop*. Opgehaald van PISA: <http://www.pisa.ugent.be/nl/over-pisa>
- Rea, L. M., & Parker, R. A. (1992). *Designing and conducting survey research*. San Francisco: Jossey-Boss.
- Reynaldo, J., & Santon, A. (1999). Cronbach's alpha: A tool for assessing the reliability of scales. *The Journal of Extension*, 37(2), 2-3.
- Shim, S., Barber, B. L., Card, N. A., Xiao, J. J., & Serido, J. (2009). Financial socialization of first-year college students: The roles of parents, work, and education. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12), 1457-1470.
- Sohn, S.-H., Joo, S.-H., Grable, J. E., Lee, S., & Kim, M. (2012). Adolescent's financial literacy: The rold of financial socialization agents, financial experiences, and money attitudes in shaping financial literacy among South Korean youth. *Journal of Adolescence*, 35(4), 969-980.

- Soldo, B. J., & Hill, M. S. (1993). Intergenerational transfers: Economic, demographic, and social perspectives. In B. J. Soldo, & M. S. Hill, *Annual review of gerontology and geriatrics: Focus on kinship, aging, and social change* (pp. 187-216). New York: Springer.
- Soldo, B. J., & Hill, M. S. (1995). Family structure and transfer measures in the health and retirement study: Background and overview. *The Journal of Human Resources*, 30, 108-137.
- TIAA-CREF Institute. (2001). *Teachers insurance and annuity association - College retirement equities fund*. Opgehaald van Parents, youth & money survey: Parents miss the mark as financial educators for their kids: http://www.tiaa-crefinstitute.org/about/news/ym_survey.htm
- Vacature. (2017, December 28). *Hoeveel Belgen verdienen meer dan 2.100 euro netto?* Opgehaald van Salariskompas: <https://www.vacature.com/nl-be/carriere/salaris/hoeveel-belgen-verdieneen-meer-dan-2-100-euro-netto>
- Van Campenhout, G., De Witte, K., & De Beckker, K. (2017). Financiële vorming op school. In K. De Witte, & J. Hindriks, *De geslaagde school* (pp. 153-182). België: Itinera Institute.
- Van Dale uitgevers. (2017, oktober 14). *Van Dale/ percepite*. Opgehaald van Van Dale: <https://www.hln.be/showbizz/tv/de-10-moeilijkste-vragen-uit-14-seizoenen-van-de-slimste-mens-ter-wereld~ae30a4dc/>
- Webley, P., & Nyhus, E. K. (2006). Parents' influence on children's future orientation and saving. *Journal of Economic Psychology*, 27, 140-164.

Appendix A: Systematische zoekstrategie en verwachtingen van het model

Tabel A1: Uitgebreide zoekstrategie in het Engels in Web of Science en Google Scholar

Term 1	Term 2	Term 3	Web of Science	Google Scholar
<i>Financial</i>	Literacy	Perception		Financial literacy among the Young: Evidence and Implications for Consumer Policy
		Parents	Revaluing the Role of Parents as Financial Socialization Agents in Youth Financial Literacy Programs	
		Adolescents		Financial Literacy of College Students: Parental and Peer Influences
		Adults	Financial literacy of young adults An analysis of personal financial literacy among college students Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization	Financial transfers from parents to adult children: Issues of who is helped and why What explains race and ethnic differences in family financial transfers to adult children
		Europe		
	Knowledge	Perception		
		Parents	Financial knowledge of teens and their parents	Financial knowledge and communication of teenagers and their parent or guardian
		Adolescents		Financial Socialization of First-year College Students: The Roles of Parents, Work, and Education
		Adults		Financial Parenting, Financial Coping Behaviors, and Well-Being of Emerging Adults
		Europe		Financial literacy around the world: An overview
	Education	Perception		Financial Literacy Education
		Parents		
		Adolescents		Parental Perceptions of Children's Financial Socialization
		Adults		
		Europe		
	attitudes	Perception		
		Parents	The role of parents in college students' financial behaviors and attitudes	Financial attitudes, beliefs and behaviours: differences by age

		Parental perceptions of children's financial socialization	
	Adolescents		
	Adults		Financial Attitudes and Inter vivos Resource Transfers from Older Parents to Adult Children
	Europe		

Tabel A2: Uitgebreide zoekstrategie in het Nederlands in Google Scholar

Term 1	Term 2	Term 3	Web of Science	Google Scholar
<i>Financieel</i>	Geletterdheid	Perceptie	ENKEL IN HET ENGELS	Financiële geletterdheid van 15-jarigen PISA 2012 Financiële geletterdheid van 15-jarigen PISA 2015
		Ouders		
		Adolescenten		
		Volwassenen		Verslag vooronderzoek Financieel Inzicht en Ontwikkeling Vragenlijst
		Europa		
	Kennis	Perceptie		
		Ouders		
		Adolescenten		
		Volwassenen		
		Europa		
	Opvoeding	Perceptie		
		Ouders		
		Adolescenten		
		Volwassenen		
		Europa		
	Attitudes	Perceptie		
		Ouders		
		Adolescenten		
		Volwassenen		
		Europa		

Tabel A3: Samenvattende tabel van de verwachtingen op basis van voorgaande onderzoeken

Verklarende variabelen	Verwachting	Bronnen
<i>De frequentie van met hun ouders spreken over aan- of verkopen, over sparen, over financiële producten en over hoe vaak ze iets bijleren van hun ouders over geldbeheer.</i>	Hoe vaker er met de ouders gesproken wordt, hoe hoger de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie zal zijn.	
<i>Afspraken maken met de ouders rond het aankoopgedrag van de jongere.</i>	Jongeren die afspraken gemaakt hebben met hun ouders rond hun aankoopgedrag hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders in vergelijking met jongeren die geen afspraken gemaakt hebben met hun ouders.	
<i>Wie neemt het initiatief indien er thuis gesproken wordt over financiële zaken?</i>		
<i>Is de jongere in het bezit van een bankkaart?</i>	Jongeren die in het bezit zijn van een bankkaart hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders in vergelijking met jongeren die niet in het bezit zijn van een bankkaart.	<ul style="list-style-type: none"> • Hayhoe, Leach, & Turner, 1999 • OECD, 2013
<i>Leeftijd van de jongere</i>	Oudere jongeren hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van de ouders.	<ul style="list-style-type: none"> • Chen & Volpe, 1998 • Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010
<i>Gender</i>	Jongens hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met meisjes.	<ul style="list-style-type: none"> • OECD, 2013 • Lusardi & Mitchell, 2008 • Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010 • Leach, Hayhoe, & Turner, 1999a • Jorgensen, 2007
<i>Onderwijsvorm</i>	ASO-, TSO- en KSO-leerlingen hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met BSO-leerlingen.	<ul style="list-style-type: none"> • OECD, 2013 • OECD, 2016
<i>Het opnemen van het vak economie/handel in het secundair onderwijs.</i>	Jongeren die geen vak economie/handel opnemen hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren die wel een vak economie/handel volgen.	<ul style="list-style-type: none"> • OECD, 2013 • OECD, 2016
<i>Gezinssamenstelling</i>	Jongeren met een standaard gezinssituatie (ouders zijn getrouwd en/of samenwonend) hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren met gescheiden ouders of in een andere vorm (bijvoorbeeld waar één van de ouders gestorven is).	<ul style="list-style-type: none"> • Gudmunson & Danes, 2011
<i>De gezinsvorm (aantal leden in het gezin)</i>	Jongeren uit een kleiner gezin hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van de ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren uit een groot gezin.	<ul style="list-style-type: none"> • Berry, 2001b • Berry, 2001c • Eggebeen, 1992 • Eggebeen & Hogan, 1990 • McGarry, 1997

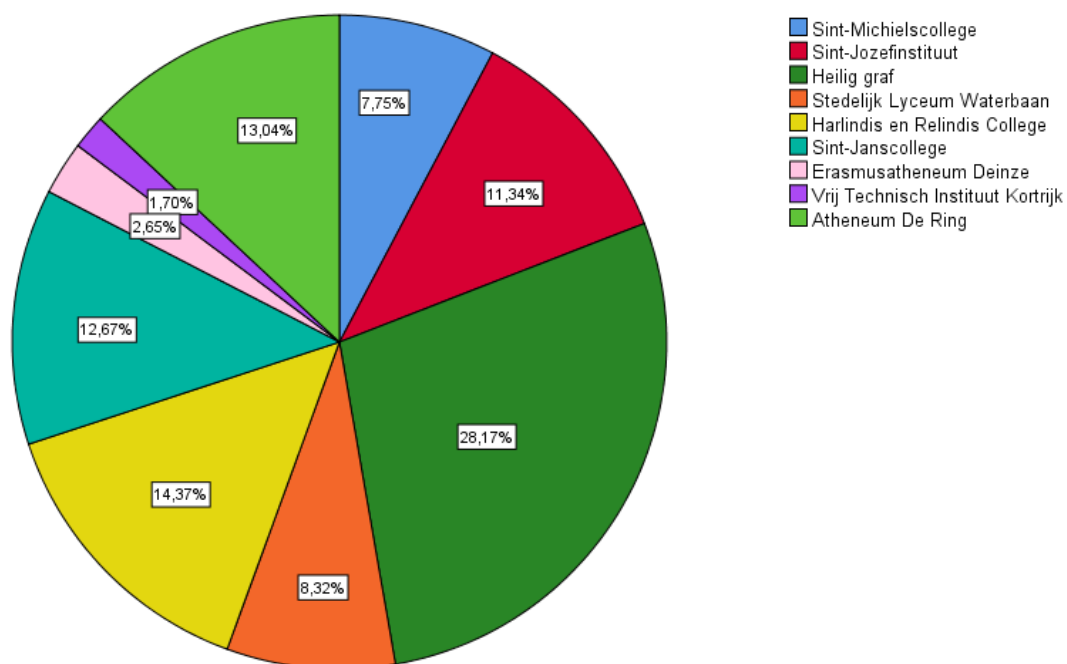
Verklarende variabelen	Verwachting	Bronnen
<i>De leeftijd van de ouders</i>	Hoe jonger de ouders, hoe hoger de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Berry, 2001a • Cooney & Uhlenberg, 1992 • Eggebeen & Hogan, 1990 • McDonald, 1989
<i>De kwaliteit van het contact met de ouders</i>	Hoe beter het contact met de ouders, hoe hoger de perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Berry, 2001b • Berry, 2001c • Eggebeen, 1992 • McGarry, 1997
<i>Het hoogst behaalde diploma van de ouders</i>	Jongeren met een ouder met een universitair diploma hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie.	<ul style="list-style-type: none"> • Cox & Rank, 1992 • McGarry, 1997 • Soldo & Hill, 1993 • Soldo & Hill, 1995
<i>Het inkomen van de ouders</i>	Jongeren met ouders met een hoog inkomen hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie in vergelijking met jongeren met ouders met een laag inkomen.	<ul style="list-style-type: none"> • Cox & Rank, 1992 • McGarry, 1997 • Soldo & Hill, 1993 • Soldo & Hill, 1995
<i>De thuistaal</i>	Jongeren die thuis Nederlands spreken met hun ouders hebben een hogere perceptie ten aanzien van de rol van hun ouders in vergelijking met jongeren die thuis een andere taal spreken met hun ouders.	<ul style="list-style-type: none"> • OECD, 2013 • OECD, 2017

Appendix B: Data scholen

Tabel B1: Deelnemende secundaire scholen en hun responsgraad

Naam school	Provincie	Aantal leerlingen van de 2 ^{de} graad in de school	Aantal leerlingen die de enquête ingevuld hebben	Responsgraad
Sint Michielscollege	Antwerpen	270	41	15,19%
Sint-Jozefinstituut	Antwerpen	450	60	13,33%
Heilig Graf	Antwerpen	827	149	18,02%
Stedelijk Lyceum Waterbaan	Antwerpen	128	44	34,38%
Harlindis en Relindis College	Limburg	216	76	35,19%
Sint-Janscollege	Oost-Vlaanderen	278	67	24,10%
Erasmusatheneum Deinze	Oost-Vlaanderen	150	14	9,33%
Vrij Technisch Instituut Kortrijk	West-Vlaanderen	212	9	4,25%
Atheneum De Ring	Vlaams-Brabant	298	69	23,15%
Totaal		2829	529	18,70%

Figuur B1: Aantal leerlingen per school die de enquête ingevuld hebben, in procent uitgedrukt

Appendix C: Enquête

Financiële educatie: Hoe percipiëren jongeren de rol van hun ouders?

Start of Block: Introductie

U1

Welkom!

Ik wil jou allereerst bedanken voor het deelnemen aan deze enquête over het omgaan met geldzaken en de rol die je ouders daarbij spelen.

Als je in de 2de graad secundair onderwijs zit, gelieve onderstaande informatie te lezen alvorens je aan de enquête begint.

Informatie over de enquête en het onderzoek

Ik nodig jou uit om deel te nemen aan een onderzoek omtrent de financiële opvoeding bij jongeren uit de 2de graad secundair onderwijs.

Probeer alle vragen zo volledig mogelijk te beantwoorden. Er zijn geen foute antwoorden mogelijk.

In totaal zijn er 24 vragen. Op het einde vind je nog enkele persoonsgebonden vragen terug. Het invullen van de enquête zal ongeveer 10 tot 15 minuten in beslag nemen. Na het beëindigen van de enquête heb je de mogelijkheid om via een link je naam, school en emailadres in te vullen. Hierbij schrijf je jezelf in om kans te maken op één van de 10 filmtickets van Kinopolis die verloot worden. Je bent niet verplicht deze gegevens in te vullen.

Enkel mijn begeleiders en ikzelf zullen jouw antwoorden bekijken. De extra gegevens om kans te maken op een filmticket zijn losgekoppeld van de vragenlijst, om zo de anonimiteit van de vragenlijst te waarborgen.

Indien er na het invullen van de enquête nog vragen zijn over het onderzoek zelf is het mogelijk om mij te contacteren via email, jonas.cooreman@student.kuleuven.be.

Door op 'Volgende' te klikken geef je aan dat je dit helemaal gelezen hebt, in de 2de graad secundair onderwijs zit en je deelneemt aan de enquête.

End of Block: Introductie

Start of Block: Specifieke vragen

V1 Duid aan op een schaal van 1 tot 5 hoe vaak je met jouw ouders praat over financiële zaken.

	1 (Dagelijks)	2 (Wekelijks)	3 (Maandelijks)	4 (Jaarlijks)	5 (Nooit)
Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?	☐	☐	☐	☐	☐
Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?	☐	☐	☐	☐	☐
Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)?	☐	☐	☐	☐	☐
Hoe vaak leer je iets van jouw ouders over geldbeheer?	☐	☐	☐	☐	☐

V2 Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?

- Ja
 - Nee
-

V3 Duid aan op een schaal van 1 tot 5 hoe eens jij het bent met de volgende stellingen.

	1 (Helemaal niet meer eens)	2 (Niet mee eens)	3 (Noch eens, noch oneens)	4 (Mee eens)	5 (Helemaal mee eens)
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint.	☐	☐	☐	☐	☐
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint.	☐	☐	☐	☐	☐
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, zijn het meestal anderen (grootouders, broers, zussen) die hierover beginnen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, ben ik het meestal die hierover begint.	☐	☐	☐	☐	☐

V4 Ben jij in het bezit van een bankkaart?

Ja

Nee

V5 Duid aan op een schaal van 1 tot 5 hoe eens jij het bent met volgende stellingen.

	1 (Helemaal niet mee eens)	2 (Niet mee eens)	3 (Noch eens, noch oneens)	4 (Mee eens)	5 (Helemaal mee eens)
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aankopen of verkopen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...).	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer.	☐	☐	☐	☐	☐

End of Block: Specifieke vragen

Start of Block: Persoonsgebonden vragen

D1 Wat is je geslacht?

- Man
 - Vrouw
-

D2 Hoe oud ben jij (in jaren)?

D3 Zit jij in het 3de of 4de middelbaar?

- 3de middelbaar
 - 4de middelbaar
-

D4 Welke onderwijsvorm volg jij?

- ASO (Algemeen secundair onderwijs)
 - TSO (Technisch secundair onderwijs)
 - KSO (Kunstsecundair onderwijs)
 - BSO (Beroepssecundair onderwijs)
-

D5 Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?

- Ja
 - Nee
-

D6 Wat is de naam van jouw school?

D7 In welke provincie is jouw school gelegen?

- Antwerpen
 - Limburg
 - Oost-Vlaanderen
 - West-Vlaanderen
 - Vlaams-Brabant
 - Brussels Hoofdstedelijk Gewest
-

D8 Hoe oud is jouw vader (in jaren)? (indien je dit niet weet, probeer dit zo goed mogelijk te schatten)

D9 Duid aan op een schaal van 1 tot 5 hoe je contact met je vader is.

	1 (Helemaal niet mee eens)	2 (Niet mee eens)	3 (Noch eens, noch oneens)	4 (Mee eens)	5 (Helemaal mee eens)
Ik kan goed praten met mijn vader.	☐	☐	☐	☐	☐

D10 Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw vader?

- Lagere school
- Middelbare school
- Hoger onderwijs (buiten de universiteit)
- Universiteit
- Geen idee

D11 In welke inkomensklasse bevindt zich het **netto-inkomen per maand** van jouw vader?

- € 0,00 - € 499,99
- € 500,00 - € 999,99
- € 1000,00 - € 1499,99
- € 1500,00 - € 1999,99
- € 2000,00 - € 2499,99
- € 2500,00 - € 2999,99
- Meer dan € 3000,00
- Geen idee

D12 Hoe oud is jouw moeder (in jaren)? (indien je dit niet weet, probeer dit zo goed mogelijk te schatten)

D13 Duid aan op een schaal van 1 tot 5 hoe je contact met je moeder is.

	1 (Helemaal niet mee eens)	2 (Niet mee eens)	3 (Noch eens, noch oneens)	4 (Mee eens)	5 (Helemaal mee eens)
Ik kan goed praten met mijn moeder.	☐	☐	☐	☐	☐

D14 Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw moeder?

- Lagere school
 - Middelbare school
 - Hoger onderwijs (buiten de universiteit)
 - Universiteit
 - Geen idee
-

D15 In welke inkomensklasse bevindt zich het **netto-inkomen per maand** van jouw moeder?

- € 0,00 - € 499,99
 - € 500,00 - € 999,99
 - € 1000,00 - € 1499,99
 - € 1500,00 - € 1999,99
 - € 2000,00 - € 2499,99
 - € 2500,00 - € 2999,99
 - Meer dan € 3000,00
 - Geen idee
-

D16 Welke taal spreek jij thuis met je ouders? (Meerdere antwoorden mogelijk)

Nederlands

Frans

Engels

Duits

Arabisch

Andere: _____

Andere: _____

D17 Uit hoeveel leden bestaat jouw gezin? (inclusief jezelf) (indien je ouders gescheiden zijn, kies dan het gezin waar je de meeste tijd doorbrengt)

D18 Hoe ziet jouw gezinssamenstelling eruit?

Ouders zijn getrouwd

Ouders zijn samenwonend, maar niet getrouwd

Ouders zijn gescheiden

Andere

D19 Heb je een bijkomende opmerking over een antwoord dat jij gegeven hebt? (indien je geen bijkomende opmerking hebt, mag je deze vraag open laten)

End of Block: Persoonsgebonden vragen

Start of Block: Afsluiting

U2

Hartelijk dank om deel te nemen aan dit onderzoek!

Indien je deel wilt nemen om één van de 10 filmtickets van Kinopolis te winnen, klik dan op volgende link en beantwoord de persoonlijke vragen. Deze antwoorden worden niet gelinkt aan de voorgaande enquête waardoor deze volledig anoniem blijft.

https://odisee.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_a661LayJjJPOA7j

De loting zal gebeuren op vrijdag 9 februari 2018. Rond deze periode worden de winnaars ook gecontacteerd via e-mail.

Indien er na het invullen van de enquête nog vragen zijn over het onderzoek zelf is het mogelijk om mij te contacteren via email, jonas.cooreman@student.kuleuven.be.

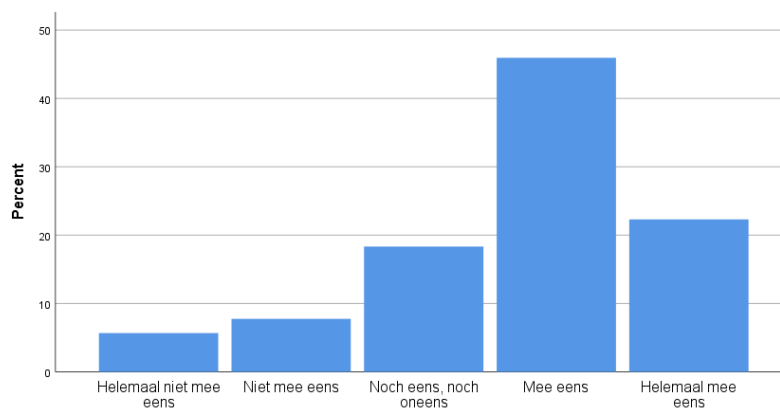
End of Block: Afsluiting

Appendix D: Beschrijvende analyse van de te verklaren variabele

Tabel D1: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aan- of verkopen

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	30	5,7	5,7
Niet mee eens	41	7,8	13,4
Noch eens, noch oneens	97	18,3	31,8
Mee eens	243	45,9	77,7
Helemaal mee eens	118	22,3	100,0
Total	529	100,0	

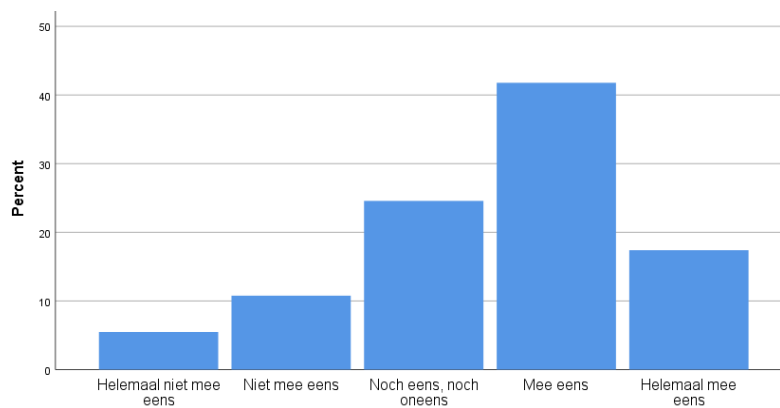
Figuur D1: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aan- of verkopen

Tabel D2: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	29	5,5	5,5
Niet mee eens	57	10,8	16,3
Noch eens, noch oneens	130	24,6	40,8
Mee eens	221	41,8	82,6
Helemaal mee eens	92	17,4	100,0
Total	529	100,0	

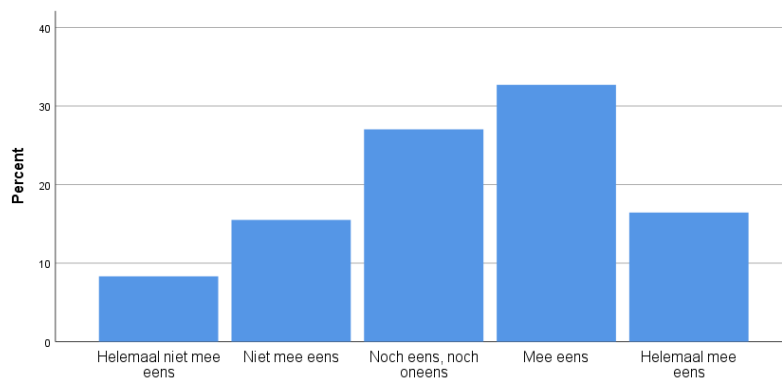
Figuur D2: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen

Tabel D3: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	44	8,3	8,3
Niet mee eens	82	15,5	23,8
Noch eens, noch oneens	143	27,0	50,9
Mee eens	173	32,7	83,6
Helemaal mee eens	87	16,4	100,0
Total	529	100,0	

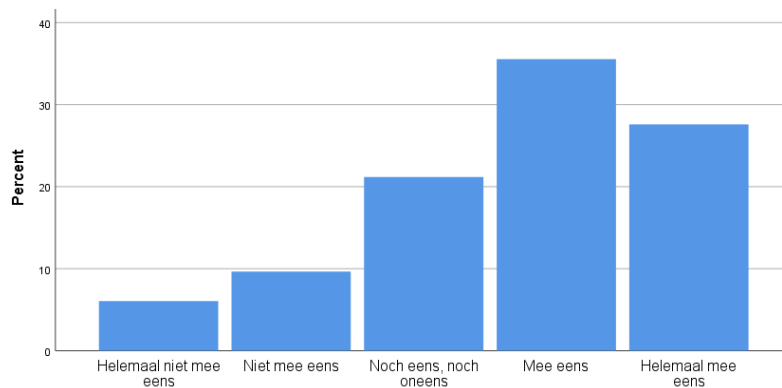
Figuur D3: Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)

Tabel D4: Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	32	6,0	6,0
Niet mee eens	51	9,6	15,7
Noch eens, noch oneens	112	21,2	36,9
Mee eens	188	35,5	72,4
Helemaal mee eens	146	27,6	100,0
Total	529	100,0	

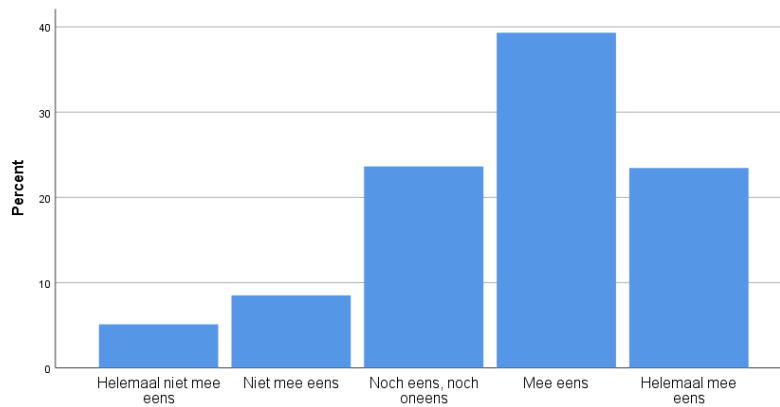
Figuur D4: Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag

Tabel D5: Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	27	5,1	5,1
Niet mee eens	45	8,5	13,6
Noch eens, noch oneens	125	23,6	37,2
Mee eens	208	39,3	76,6
Helemaal mee eens	124	23,4	100,0
Total	529	100,0	

Figuur D5: Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer

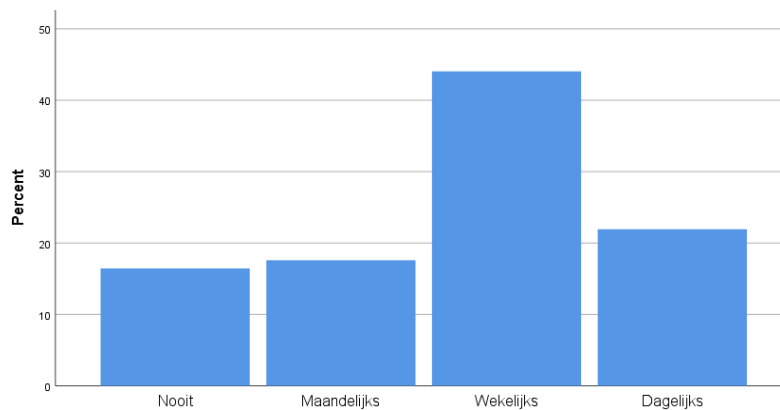

Appendix E: Beschrijvende analyse van de verklarende variabelen

Tabel E1: Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nooit	87	16,4	16,4
Maandelijks	93	17,6	34,0
Wekelijks	233	44,0	78,1
Dagelijks	116	21,9	100,0
Total	529	100,0	

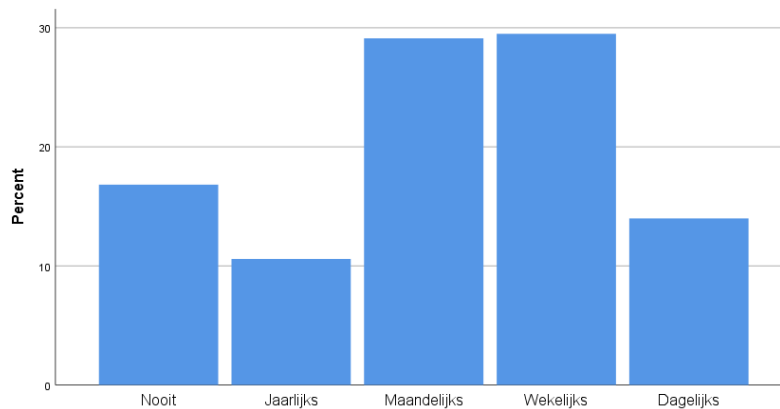
Figuur E1: Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?

Tabel E2: Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nooit	89	16,8	16,8
Jaarlijks	56	10,6	27,4
Maandelijks	154	29,1	56,5
Wekelijks	156	29,5	86,0
Dagelijks	74	14,0	100,0
Total	529	100,0	

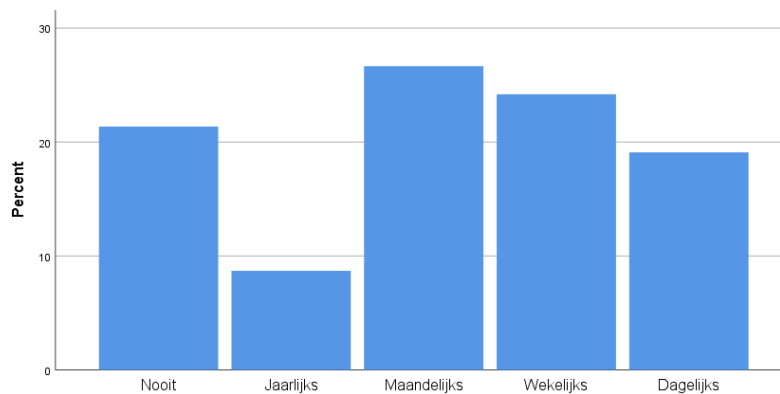
Figuur E2: Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?

Tabel E3: Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nooit	113	21,4	21,4
Jaarlijks	46	8,7	30,1
Maandelijks	141	26,7	56,7
Wekelijks	128	24,2	80,9
Dagelijks	101	19,1	100,0
Total	529	100,0	

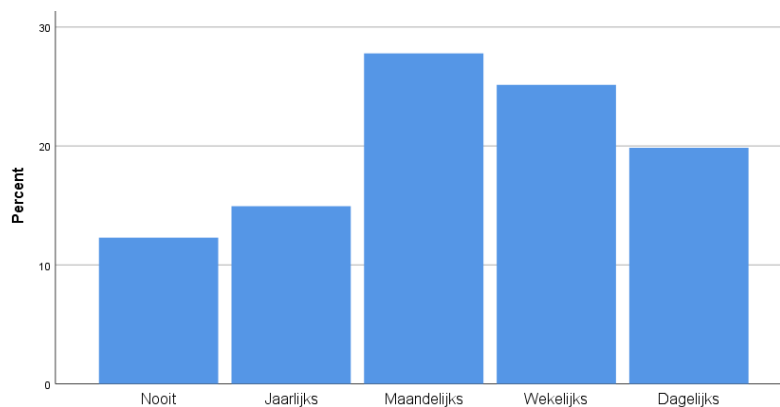
Figuur E3: Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)?

Tabel E4: Hoe vaak leer je iets van jouw ouders over geldbeheer?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nooit	65	12,3	12,3
Jaarlijks	79	14,9	27,2
Maandelijks	147	27,8	55,0
Wekelijks	133	25,1	80,2
Dagelijks	105	19,8	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E4: Hoe vaak leer je iets van jouw ouders over geldbeheer?

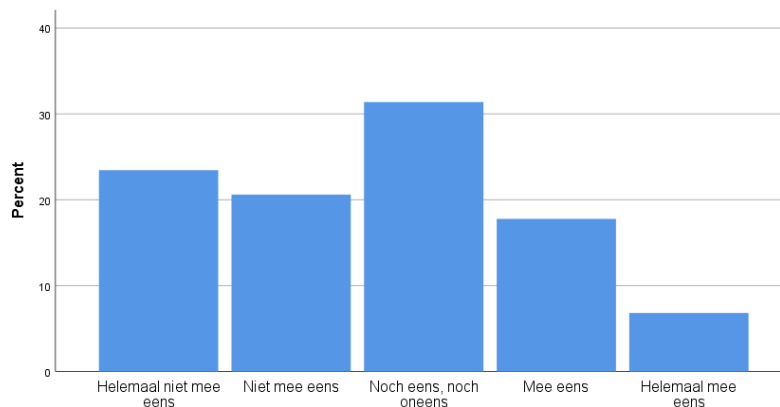
Tabel E5: Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nee	198	37,4	37,4
Ja	331	62,6	100,0
Total	529	100,0	

Tabel E6: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	124	23,4	23,4
Niet mee eens	109	20,6	44,0
Noch eens, noch oneens	166	31,4	75,4
Mee eens	94	17,8	93,2
Helemaal mee eens	36	6,8	100,0
Total	529	100,0	

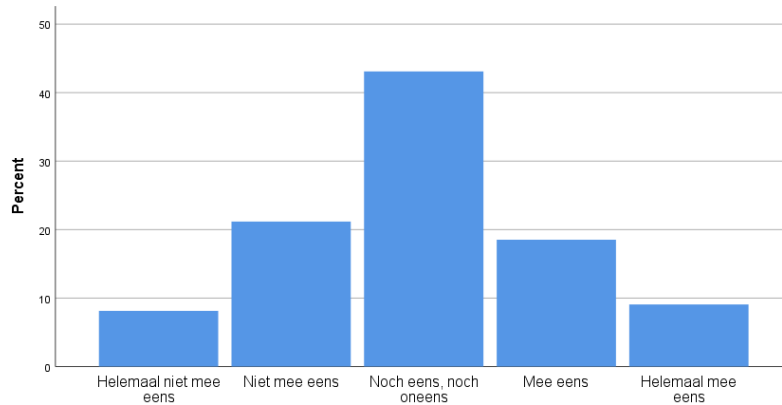
Figuur E5: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint

Tabel E7: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	43	8,1	8,1
Niet mee eens	112	21,2	29,3
Noch eens, noch oneens	228	43,1	72,4
Mee eens	98	18,5	90,9
Helemaal mee eens	48	9,1	100,0
Total	529	100,0	

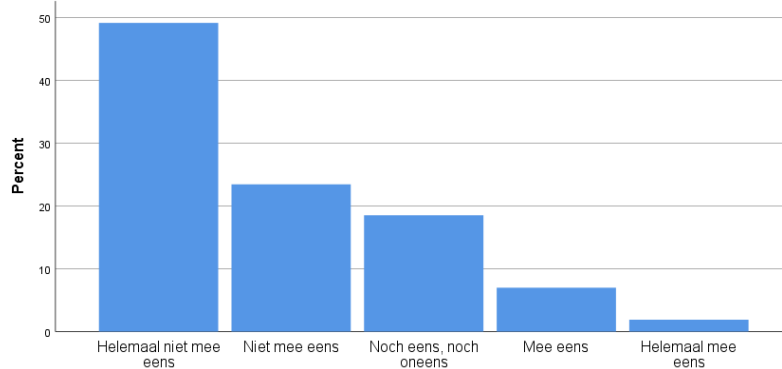
Figuur E6: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint

Tabel E8: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, zijn het meestal anderen (grootouders, broers, zussen) die hierover beginnen

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	260	49,1	49,1
Niet mee eens	124	23,4	72,6
Noch eens, noch oneens	98	18,5	91,1
Mee eens	37	7,0	98,1
Helemaal mee eens	10	1,9	100,0
Total	529	100,0	

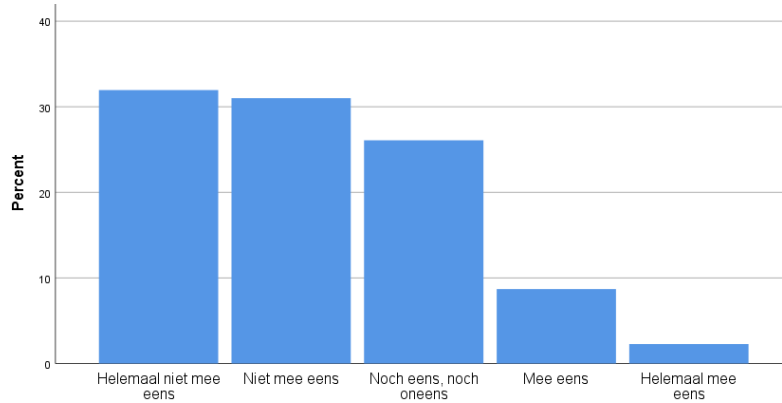
Figuur E7: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, zijn het meestal anderen (grootouders, broers, zussen) die hierover beginnen

Tabel E9: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, ben ik het meestal die hierover begint

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	169	31,9	31,9
Niet mee eens	164	31,0	62,9
Noch eens, noch oneens	138	26,1	89,0
Mee eens	46	8,7	97,7
Helemaal mee eens	12	2,3	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E8: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, ben ik het meestal die hierover begint

Tabel E10: Ben je in het bezit van een bankkaart?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nee	160	30,2	30,2
Ja	369	69,8	100,0
Total	529	100,0	

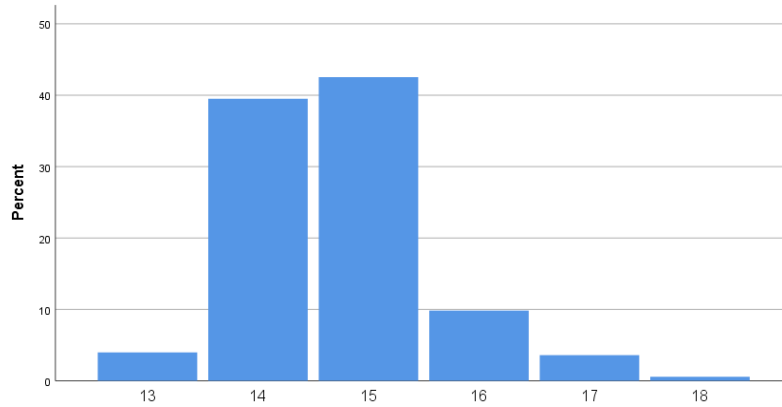
Tabel E11: Wat is je geslacht?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Vrouw	354	66,9	66,9
Man	175	33,1	100,0
Total	529	100,0	

Tabel E12: Hoe oud ben jij (in jaren)?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
13	21	4,0	4,0
14	209	39,5	43,5
15	225	42,5	86,0
16	52	9,8	95,8
17	19	3,6	99,4
18	3	,6	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E9: Hoe oud ben jij (in jaren)?

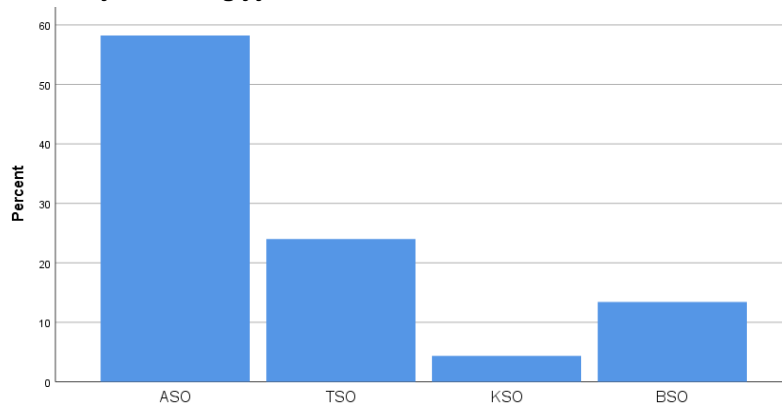
Tabel E13: Zit jij in het 3de of 4de middelbaar?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
3de middelbaar	255	48,2	48,2
4de middelbaar	274	51,8	100,0
Total	529	100,0	

Tabel E14: Welke onderwijsvorm volg jij?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
ASO	308	58,2	58,2
TSO	127	24,0	82,2
KSO	23	4,3	86,6
BSO	71	13,4	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E10: Welke onderwijsvorm volg jij?

Tabel E15: Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nee	437	82,6	82,6
Ja	92	17,4	100,0
Total	529	100,0	

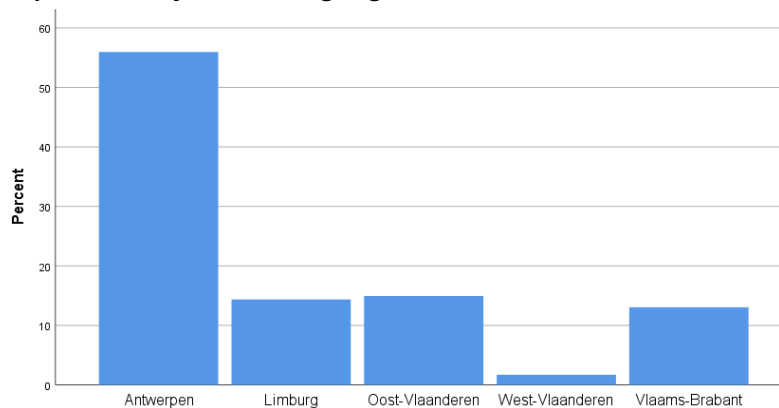
Tabel E16: Wat is de naam van jouw school?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Sint-Michielscollege	41	7,8	7,8
Sint-Jozefinstituut	60	11,3	19,1
Heilig graf	149	28,2	47,3
Stedelijk Lyceum Waterbaan	44	8,3	55,6
Harlindis en Relindis College	76	14,4	69,9
Sint-Janscollege	67	12,7	82,6
Erasmusatheneum Deinze	14	2,6	85,3
Vrij Technisch Instituut Kortrijk	9	1,7	87,0
Atheneum De Ring	69	13,0	100,0
Total	529	100,0	

Tabel E17: In welke provincie is jouw school gelegen?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Antwerpen	296	56,0	56,0
Limburg	76	14,4	70,3
Oost-Vlaanderen	79	14,9	85,3
West-Vlaanderen	9	1,7	87,0
Vlaams-Brabant	69	13,0	100,0
Total	529	100,0	

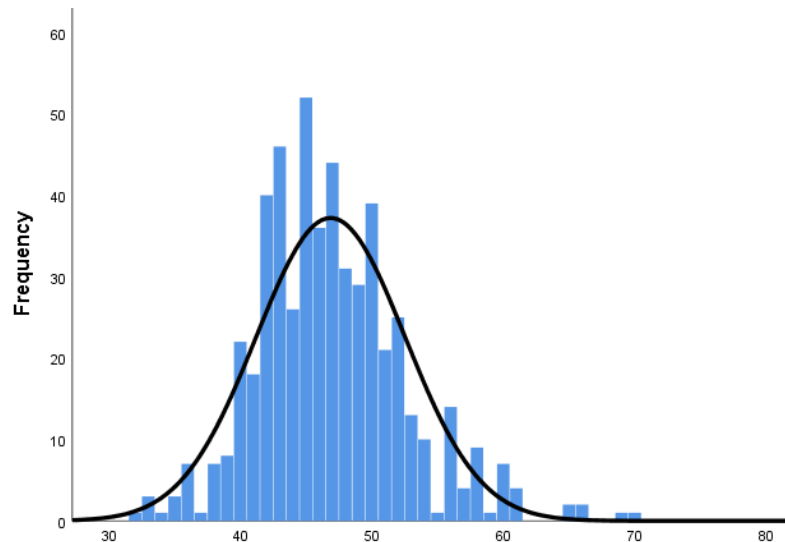
Figuur E11: In welke provincie is jouw school gelegen?

Tabel E18: Hoe oud is jouw vader (in jaren)?

N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
529	32	70	46,87	5,669

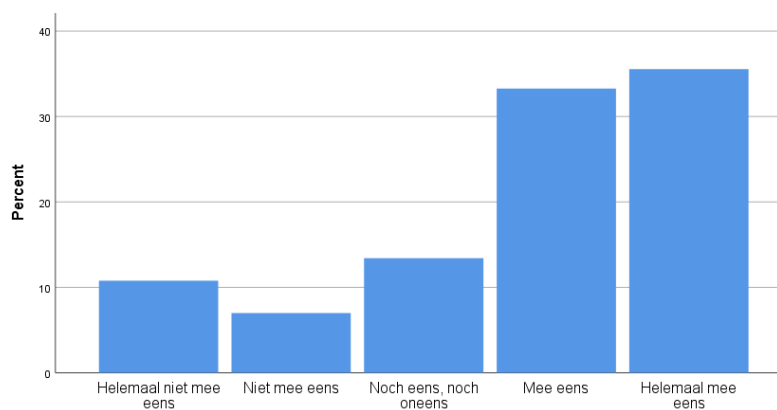
Figuur E12: Hoe oud is jouw vader (in jaren)?

Tabel E19: Beantwoord volgende vraag: Ik kan goed praten met mijn vader.

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	57	10,8	10,8
Niet mee eens	37	7,0	17,8
Noch eens, noch oneens	71	13,4	31,2
Mee eens	176	33,3	64,5
Helemaal mee eens	188	35,5	100,0
Total	529	100,0	

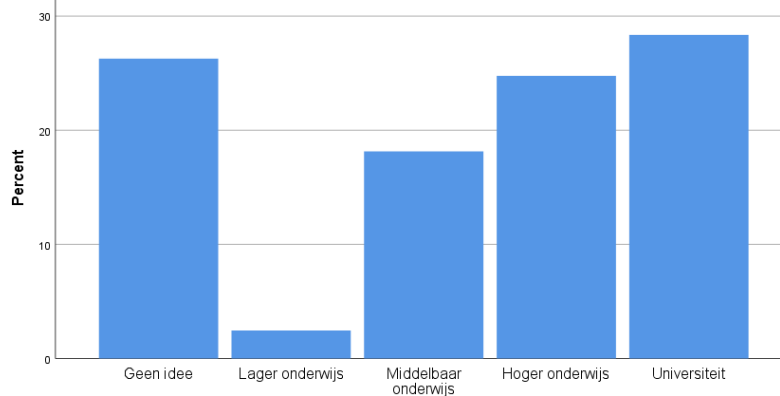
Figuur E13: Beantwoord volgende vraag op een schaal van 1 tot 5: Ik kan goed praten met mijn vader.

Tabel E20: Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw vader?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Geen idee	139	26,3	26,3
Lager onderwijs	13	2,5	28,7
Middelbaar onderwijs	96	18,1	46,9
Hoger onderwijs	131	24,8	71,6
Universiteit	150	28,4	100,0
Total	529	100,0	

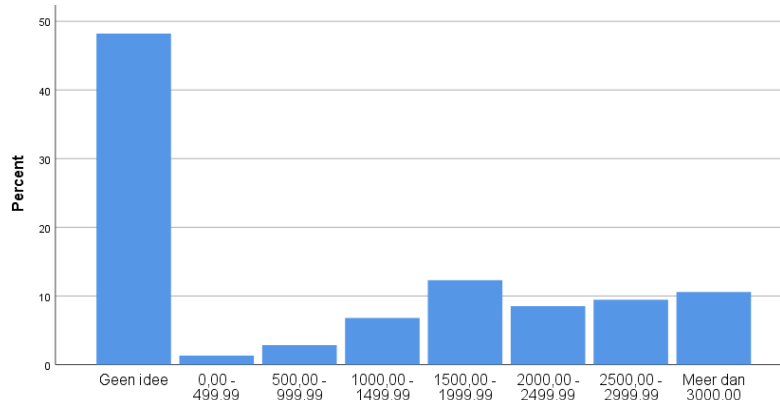
Figuur E14: Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw vader?

Tabel E21: In welke inkomensklasse bevindt zich het netto-inkomen per maand van jouw vader?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Geen idee	255	48,2	48,2
0,00 - 499,99	7	1,3	49,5
500,00 - 999,99	15	2,8	52,4
1000,00 - 1499,99	36	6,8	59,2
1500,00 - 1999,99	65	12,3	71,5
2000,00 - 2499,99	45	8,5	80,0
2500,00 - 2999,99	50	9,5	89,4
Meer dan 3000,00	56	10,6	100,0
Total	529	100,0	

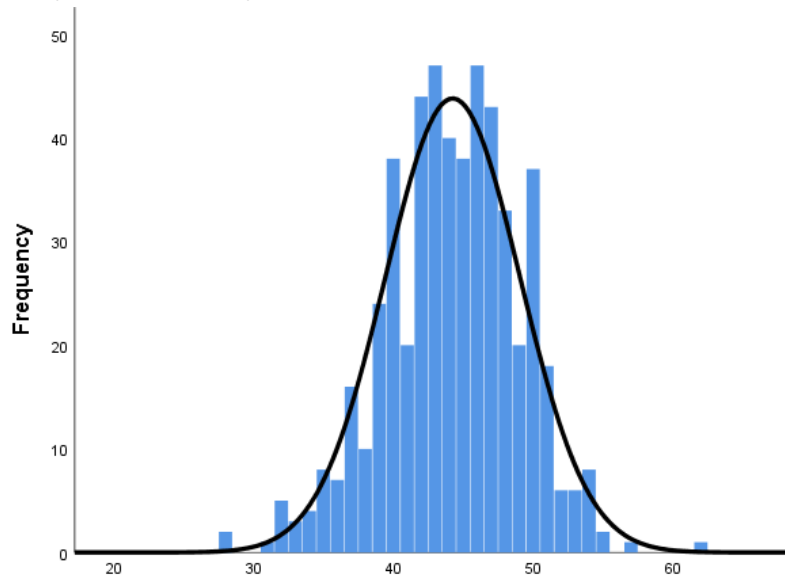
Figuur E15: In welke inkomensklasse bevindt zich het netto-inkomen per maand van jouw vader?

Tabel E22: Hoe oud is jouw moeder (in jaren)?

N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
529	28	62	44,25	4,815

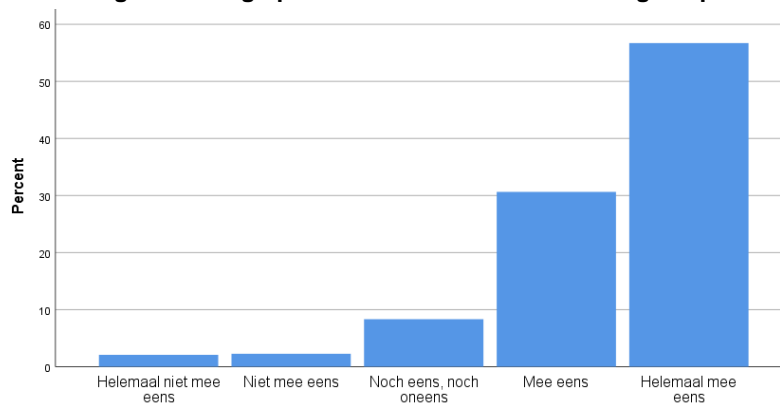
Figuur E16: Hoe oud is jouw moeder (in jaren)?

Tabel E23: Beantwoord volgende vraag: Ik kan goed praten met mijn moeder.

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Helemaal niet mee eens	11	2,1	2,1
Niet mee eens	12	2,3	4,3
Noch eens, noch oneens	44	8,3	12,7
Mee eens	162	30,6	43,3
Helemaal mee eens	300	56,7	100,0
Total	529	100,0	

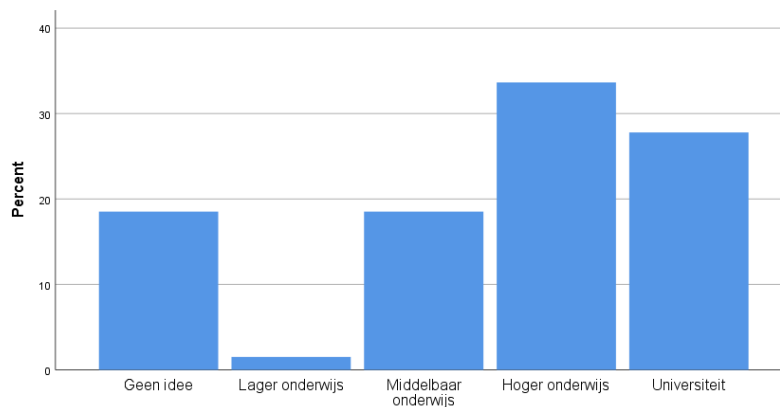
Figuur E17: Beantwoord volgende vraag op een schaal van 1 tot 5: Ik kan goed praten met mijn moeder.

Tabel E24: Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw moeder?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Geen idee	98	18,5	18,5
Lager onderwijs	8	1,5	20,0
Middelbaar onderwijs	98	18,5	38,6
Hoger onderwijs	178	33,6	72,2
Universiteit	147	27,8	100,0
Total	529	100,0	

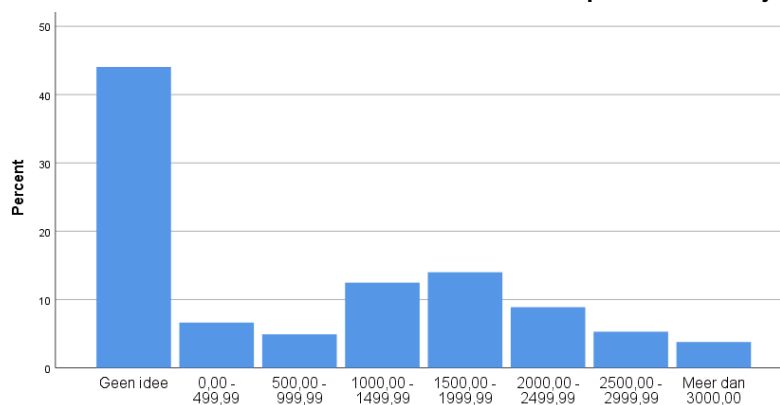
Figuur E18: Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw moeder?

Tabel E25: In welke inkomensklasse bevindt zich het netto-inkomen per maand van jouw moeder?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Geen idee	233	44,0	44,0
0,00 - 499,99	35	6,6	50,7
500,00 - 999,99	26	4,9	55,6
1000,00 - 1499,99	66	12,5	68,1
1500,00 - 1999,99	74	14,0	82,0
2000,00 - 2499,99	47	8,9	90,9
2500,00 - 2999,99	28	5,3	96,2
Meer dan 3000,00	20	3,8	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E19: In welke inkomensklasse bevindt zich het netto-inkomen per maand van jouw moeder?

Tabel E26: Welke taal/talen worden er thuis gesproken?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Nederlands	499	78,83	78,83
Frans	40	6,32	85,15
Engels	35	5,53	90,68
Duits	8	1,26	91,94
Arabisch	29	4,58	96,52
Bosnisch	1	,16	96,68
Italiaans	1	,16	96,84
Kroatisch	1	,16	97,00
Litouws	1	,16	97,16
Pools	6	,95	98,11
Russisch	3	,47	98,58
Spaans	9	1,42	100,00
Total	633	100,00	

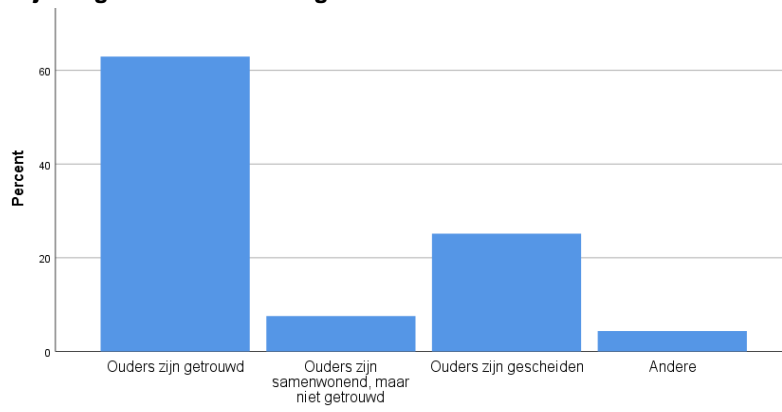
Tabel E27: Uit hoeveel leden bestaat jouw gezin?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
1	1	,2	,2
2	19	3,6	3,8
3	72	13,6	17,4
4	213	40,3	57,7
5	135	25,5	83,2
6	64	12,1	95,3
7	15	2,8	98,1
8	6	1,1	99,2
9	2	,4	99,6
10	2	,4	100,0
Total	529	100,0	

Tabel E28: Hoe ziet jouw gezinssamenstelling eruit?

	Frequency	Percent	Cumulative Percent
Ouders zijn getrouwd	333	62,9	62,9
Ouders zijn samenwonend, maar niet getrouwd	40	7,6	70,5
Ouders zijn gescheiden	133	25,1	95,7
Andere	23	4,3	100,0
Total	529	100,0	

Figuur E20: Hoe ziet jouw gezinssamenstelling eruit?

Appendix F: Betrouwbaarheidsanalyse

Tabel F1: Betrouwbaarheidsanalyse van de te verklaren variabele

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,837	5

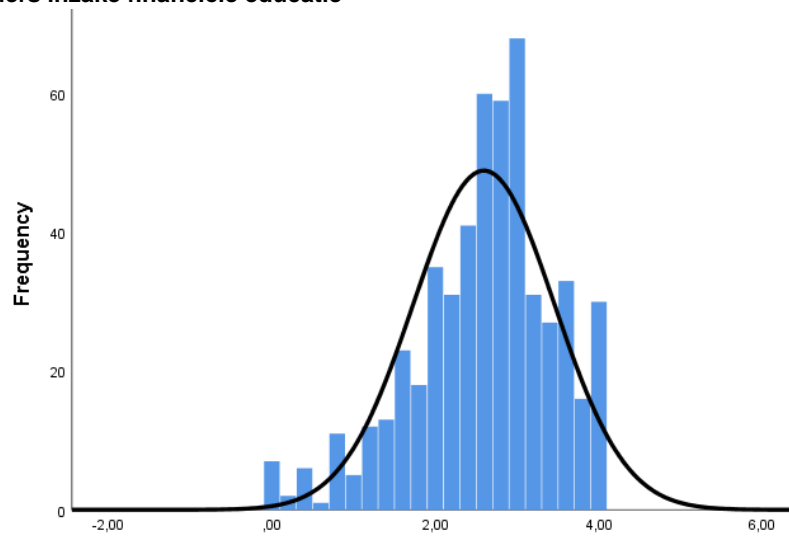
Tabel F2: Uitdieping van de betrouwbaarheidsanalyse van de te verklaren variabele

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over aankopen of verkopen.	10,25	12,259	,692	,790
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over sparen.	10,41	12,114	,718	,783
Ik vind dat ik voldoende met mijn ouders praat over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...).	10,63	11,643	,702	,786
Ik vind dat ik voldoende afspraken gemaakt heb met mijn ouders in verband met mijn aankoopgedrag.	10,27	12,786	,545	,831
Ik vind dat mijn ouders mij voldoende bijleren inzake geldbeheer.	10,29	13,133	,549	,828

Tabel F3: Constructie van de nieuwe te verklaren variabele: De perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Perceptie van de jongere ten aanzien van de ouders inzake financiële educatie	529	,00	4,00	2,5924	,86249

Figuur F1: Constructie van de nieuwe te verklaren variabele: De perceptie van jongeren ten aanzien van de rol van hun ouders inzake financiële educatie

Tabel F4: Betrouwbaarheidsanalyse van verklarende variabelen

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,524	4

Tabel F5: Uitdieping van de betrouwbaarheidsanalyse van verklarende variabelen

	Item-Total Statistics			
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen?	6,50	7,910	,235	,517
Hoe vaak praat je met jouw ouders over sparen?	6,91	7,038	,391	,383
Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...)?	6,94	6,594	,387	,381
Hoe vaak leer je iets van jouw ouders over geldbeheer?	6,79	7,911	,246	,508

Appendix G: Bivariate verkenning

Tabel G1: Chi-kwadraat test van: Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen + Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,234 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	17,687	3	,001
Linear-by-Linear Association	14,001	1	,000
N of Valid Cases	529		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 32,56.

Tabel G2: Cramer's V test van: Hoe vaak praat je met jouw ouders over aankopen of verkopen + Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal Phi	,186	,000
Cramer's V	,186	,000
N of Valid Cases	529	

Tabel G3: Chi-kwadraat test van: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint + Hoe goed is jouw contact met jouw vader

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	61,635 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	61,557	16	,000
Linear-by-Linear Association	21,344	1	,000
N of Valid Cases	529		

a. 3 cells (12,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,52.

Tabel G4: Cramer's V test van: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn papa die hierover begint + Hoe goed is jouw contact met jouw vader

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal Phi	,341	,000
Cramer's V	,171	,000
N of Valid Cases	529	

Tabel G5: Likelihood ratio test van: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint + Hoe goed is jouw contact met jouw moeder

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	37,007 ^a	16	,002
Likelihood Ratio	35,750	16	,003
Linear-by-Linear Association	11,303	1	,001
N of Valid Cases	529		

a. 11 cells (44,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,89.

Tabel G6: Cramer's V test van: Als er thuis over geldzaken gesproken wordt, is het meestal mijn mama die hierover begint + Hoe goed is jouw contact met jouw moeder

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,264	,002
	Cramer's V	,132	,002
N of Valid Cases		529	

Tabel G7: Chi-kwadraat test van: Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...) + Ben jij in het bezit van een bankkaart

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,633 ^a	4	,006
Likelihood Ratio	14,291	4	,006
Linear-by-Linear Association	13,749	1	,000
N of Valid Cases	529		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 13,91.

Tabel G8: Cramers's V test van: Hoe vaak praat je met jouw ouders over financiële producten (bv. spaarrekening, bankkaart, lening, ...) + Ben jij in het bezit van een bankkaart

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,166	,006
	Cramer's V	,166	,006
N of Valid Cases		529	

Tabel G9: Chi-kwadraat test van: Leeftijd respondent + Zit jij in het 3de of 4de middelbaar

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	273,994 ^a	5	,000
Likelihood Ratio	307,345	5	,000
Linear-by-Linear Association	190,286	1	,000
N of Valid Cases	529		

a. 2 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,45.

Tabel G10: Cramer's V test van: Leeftijd respondent + Zit jij in het 3de of 4de middelbaar

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,720	,000
	Cramer's V	,720	,000
N of Valid Cases		529	

Tabel G11: Chi-kwadraat test van: Welke onderwijsvorm volg jij + Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw vader

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	70,570 ^a	12	,000
Likelihood Ratio	76,339	12	,000
Linear-by-Linear Association	39,772	1	,000
N of Valid Cases		529	

a. 4 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,57.

Tabel G12: Cramer's V test van: Welke onderwijsvorm volg jij + Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw vader

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,365	,000
	Cramer's V	,211	,000
N of Valid Cases		529	

Tabel G13: Likelihood ratio test van: Welke onderwijsvorm volg jij + Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw moeder

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	105,476 ^a	12	,000
Likelihood Ratio	102,221	12	,000
Linear-by-Linear Association	49,760	1	,000
N of Valid Cases		529	

a. 6 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,35.

Tabel G14: Cramer's V test van: Welke onderwijsvorm volg jij + Wat is het hoogst behaalde diploma van jouw moeder

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,447	,000
	Cramer's V	,258	,000
N of Valid Cases		529	

Appendix H: Meervoudige lineaire regressie

Tabel H1: Samenvatting van het geschatte model door de meervoudige lineaire regressie

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,561 ^a	,314	,254	,74509

- a. Predictors: (Constant), Gezinssamenstelling (Deel 2), Inkomensklasse moeder (Deel 1), Onderwijsvorm (Deel1), Bijleren over geldbeheer (Deel1), Opleiding vader (Deel 2), Praten over aankopen of verkopen (Deel2), Contact met vader (Deel 2), Aantal gezinsleden (Deel 2), Hoe oud is jouw vader (in jaren)? , Spreken over geldzaken door papa (Deel 2), Contact met moeder (Deel 2), Wordt er thuis een andere taal gesproken, Contact met moeder (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 3), Praten over sparen (Deel2), Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?, Wat is je geslacht?, Spreken over geldzaken door mama (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 4), Aantal gezinsleden (Deel 1), Praten over aankopen of verkopen (Deel1), Ben jij in het bezit van een bankkaart?, Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?, Inkomensklasse vader (Deel 2), Onderwijsvorm (Deel 2), Bijleren over geldbeheer (Deel2), Contact met vader (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 3), Opleiding vader (Deel 3), Gezinssamenstelling (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 1), Inkomensklasse moeder (Deel 3), Praten over financiële producten (Deel1), Praten over financiële producten (Deel2), Praten over sparen (Deel1), Opleiding moeder (Deel 2), Spreken over geldzaken door mama (Deel 2), Inkomensklasse vader (Deel 3), Spreken over geldzaken door papa (Deel 1), Hoe oud is jouw moeder (in jaren)? , Inkomensklasse moeder (Deel 2), Opleiding vader (Deel 1), Inkomensklasse vader (Deel 1)
- b. Dependent Variable: Perceptie van de jongere ten aanzien van de ouders inzake financiële educatie

Tabel H2: ANOVA-test van het geschatte model door de meervoudige lineaire regressie

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	123,515	43	2,872	5,174	,000 ^b
	Residual	269,254	485	,555		
	Total	392,770	528			

- a. Dependent Variable: Perceptie van de jongere ten aanzien van de ouders inzake financiële educatie
- b. Predictors: (Constant), Gezinssamenstelling (Deel 2), Inkomensklasse moeder (Deel 1), Onderwijsvorm (Deel1), Bijleren over geldbeheer (Deel1), Opleiding vader (Deel 2), Praten over aankopen of verkopen (Deel2), Contact met vader (Deel 2), Aantal gezinsleden (Deel 2), Hoe oud is jouw vader (in jaren)? , Spreken over geldzaken door papa (Deel 2), Contact met moeder (Deel 2), Wordt er thuis een andere taal gesproken, Contact met moeder (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 3), Praten over sparen (Deel2), Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?, Wat is je geslacht?, Spreken over geldzaken door mama (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 4), Aantal gezinsleden (Deel 1), Praten over aankopen of verkopen (Deel1), Ben jij in het bezit van een bankkaart?, Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?, Inkomensklasse vader (Deel 2), Onderwijsvorm (Deel 2), Bijleren over geldbeheer (Deel2), Contact met vader (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 3), Opleiding vader (Deel 3), Gezinssamenstelling (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 1), Inkomensklasse moeder (Deel 3), Praten over financiële producten (Deel1), Praten over financiële producten (Deel2), Praten over sparen (Deel1), Opleiding moeder (Deel 2), Spreken over geldzaken door mama (Deel 2), Inkomensklasse vader (Deel 3), Spreken over geldzaken door papa (Deel 1), Hoe oud is jouw moeder (in jaren)? , Inkomensklasse moeder (Deel 2), Opleiding vader (Deel 1), Inkomensklasse vader (Deel 1)

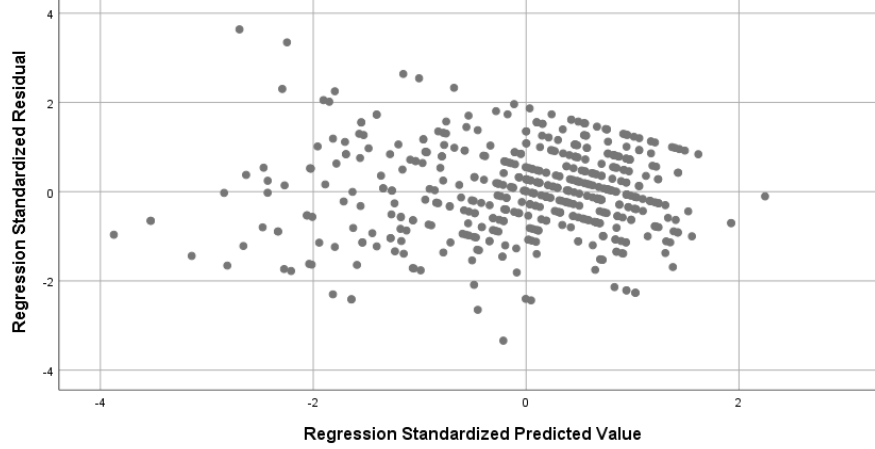
Tabel H3: T-waarden en geschatte coëfficiënten van de verklarende variabelen

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	2,291	,411		5,576	,000		
	Praten over aankopen of verkopen (Deel1)	-,036	,104	-,016	-,350	,727	,708	1,412
	Praten over aankopen of verkopen (Deel2)	,115	,096	,051	1,194	,233	,786	1,272
	Praten over sparen (Deel1)	-,303	,117	-,132	-2,582	,010	,544	1,839
	Praten over sparen (Deel2)	,010	,083	,005	,116	,908	,641	1,560
	Praten over financiële producten (Deel1)	-,213	,103	-,101	-2,063	,040	,585	1,710
	Praten over financiële producten (Deel2)	,075	,086	,042	,873	,383	,619	1,616
	Bijleren over geldbeheer (Deel1)	-,586	,119	-,223	-4,918	,000	,687	1,456
	Bijleren over geldbeheer (Deel2)	,012	,078	,007	,155	,877	,713	1,402
	Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?	,135	,075	,076	1,808	,071	,805	1,242
	Spreken over geldzaken door papa (Deel 1)	,200	,099	,108	2,014	,045	,494	2,025
	Spreken over geldzaken door papa (Deel 2)	,078	,097	,039	,811	,418	,605	1,653
	Spreken over geldzaken door mama (Deel 1)	-,036	,101	-,021	-,360	,719	,423	2,362
	Spreken over geldzaken door mama (Deel 2)	,227	,102	,118	2,224	,027	,504	1,983
	Ben jij in het bezit van een bankkaart?	,169	,079	,090	2,130	,034	,789	1,267
	Wat is je geslacht?	-,044	,078	-,024	-,568	,570	,774	1,291
	Onderwijsvorm (Deel1)	,083	,083	,043	,993	,321	,747	1,339
	Onderwijsvorm (Deel 2)	,006	,113	,002	,051	,959	,705	1,419
	Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?	,014	,097	,006	,144	,885	,781	1,280
	Hoe oud is jouw vader (in jaren)?	-,009	,009	-,057	-,985	,325	,425	2,354
	Contact met vader (Deel 1)	-,130	,102	-,058	-1,279	,202	,692	1,444
	Contact met vader (Deel 2)	-,064	,102	-,026	-,630	,529	,861	1,161
	Opleiding vader (Deel 1)	,000	,128	,000	-,003	,997	,331	3,024
	Opleiding vader (Deel 2)	-,019	,118	-,009	-,160	,873	,460	2,172
	Opleiding vader (Deel 3)	-,218	,106	-,109	-2,049	,041	,498	2,010
	Inkomensklasse vader (Deel 1)	,017	,138	,010	,124	,901	,219	4,561
	Inkomensklasse vader (Deel 2)	-,009	,147	-,003	-,058	,953	,494	2,023
	Inkomensklasse vader (Deel 3)	,242	,124	,127	1,942	,053	,332	3,011
	Hoe oud is jouw moeder (in jaren)?	,013	,010	,071	1,231	,219	,425	2,353
	Contact met moeder (Deel 1)	-,005	,176	-,001	-,030	,976	,815	1,227
	Contact met moeder (Deel 2)	-,321	,128	-,103	-2,499	,013	,834	1,199
	Opleiding moeder (Deel 1)	-,129	,135	-,058	-,954	,341	,381	2,624
	Opleiding moeder (Deel 2)	,141	,117	,065	1,206	,228	,482	2,074
	Opleiding moeder (Deel 3)	,067	,097	,037	,691	,490	,500	2,000
	Inkomensklasse moeder (Deel 1)	,097	,139	,056	,699	,485	,221	4,517
	Inkomensklasse moeder (Deel 2)	-,046	,120	-,023	-,388	,698	,402	2,486
	Inkomensklasse moeder (Deel 3)	,031	,128	,014	,241	,809	,438	2,283
	Wordt er thuis een andere taal gesproken	-,322	,154	-,086	-2,085	,038	,825	1,213
	Aantal gezinsleden (Deel 1)	,279	,198	,062	1,412	,159	,736	1,358
	Aantal gezinsleden (Deel 2)	,181	,114	,072	1,585	,114	,682	1,466
	Aantal gezinsleden (Deel 3)	-,132	,090	-,067	-1,466	,143	,679	1,474
	Aantal gezinsleden (Deel 4)	-,205	,102	-,089	-2,005	,046	,716	1,397
	Gezinssamenstelling (Deel 1)	-,163	,090	-,082	-1,814	,070	,692	1,445
	Gezinssamenstelling (Deel 2)	-,273	,189	-,065	-1,446	,149	,708	1,412

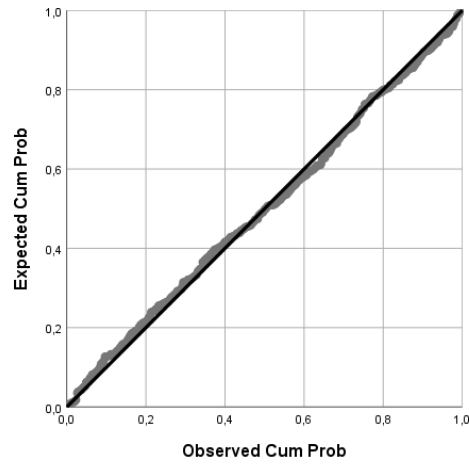
a. Dependent Variable: Perceptie van de jongere ten aanzien van de ouders inzake financiële educatie

Appendix I: Voorwaarden meervoudige lineaire regressie

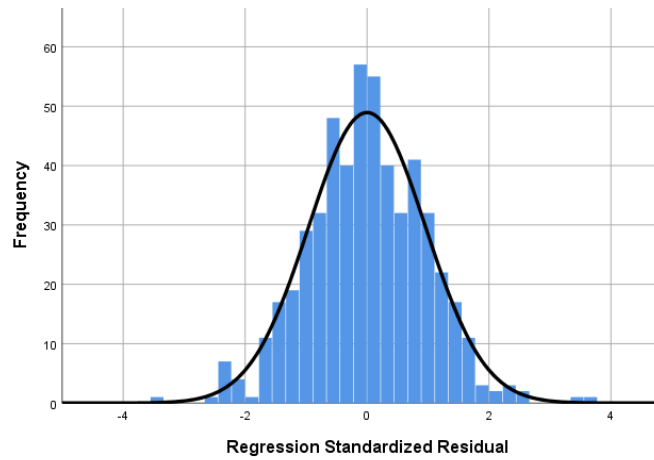
Figuur I1: Spreidingsdiagram voor de normaliteit van de foutterm na te gaan

Figuur I2: Normal P-P Plot voor de normaliteit van de foutterm na te

Figuur I3: Histogram voor de normaliteit van de foutterm na te

Tabel I1: Samenvatting van de Breusch-Pagan test om de heteroscedasticiteit van het model na te gaan

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,408 ^a	,166	,092	,76406

a. Predictors: (Constant), Gezinssamenstelling (Deel 2), Inkomensklasse moeder (Deel 1), Onderwijsvorm (Deel1), Bijleren over geldbeheer (Deel1), Opleiding vader (Deel 2), Praten over aankopen of verkopen (Deel2), Contact met vader (Deel 2), Aantal gezinsleden (Deel 2), Hoe oud is jouw vader (in jaren)? , Spreken over geldzaken door papa (Deel 2), Contact met moeder (Deel 2), Wordt er thuis een andere taal gesproken, Contact met moeder (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 3), Praten over sparen (Deel2), Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?, Wat is je geslacht?, Spreken over geldzaken door mama (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 4), Aantal gezinsleden (Deel 1), Praten over aankopen of verkopen (Deel1), Ben jij in het bezit van een bankkaart?, Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?, Inkomensklasse vader (Deel 2), Onderwijsvorm (Deel 2), Bijleren over geldbeheer (Deel2), Contact met vader (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 3), Opleiding vader (Deel 3), Gezinssamenstelling (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 1), Inkomensklasse moeder (Deel 3), Praten over financiële producten (Deel1), Praten over financiële producten (Deel2), Praten over sparen (Deel1), Opleiding moeder (Deel 2), Spreken over geldzaken door mama (Deel 2), Inkomensklasse vader (Deel 3), Spreken over geldzaken door papa (Deel 1), Hoe oud is jouw moeder (in jaren)? , Inkomensklasse moeder (Deel 2), Opleiding vader (Deel 1), Inkomensklasse vader (Deel 1)

b. Dependent Variable: RES_squared

Tabel I2: ANOVA-test van de Breusch-Pagan test om de heteroscedasticiteit van het model na te gaan

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	56,517	43	1,314	2,251	,000 ^b
	Residual	283,140	485	,584		
	Total	339,657	528			

a. Dependent Variable: RES_squared

b. Predictors: (Constant), Gezinssamenstelling (Deel 2), Inkomensklasse moeder (Deel 1), Onderwijsvorm (Deel1), Bijleren over geldbeheer (Deel1), Opleiding vader (Deel 2), Praten over aankopen of verkopen (Deel2), Contact met vader (Deel 2), Aantal gezinsleden (Deel 2), Hoe oud is jouw vader (in jaren)? , Spreken over geldzaken door papa (Deel 2), Contact met moeder (Deel 2), Wordt er thuis een andere taal gesproken, Contact met moeder (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 3), Praten over sparen (Deel2), Heb je afspraken met jouw ouders gemaakt in verband met jouw aankoopgedrag?, Wat is je geslacht?, Spreken over geldzaken door mama (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 4), Aantal gezinsleden (Deel 1), Praten over aankopen of verkopen (Deel1), Ben jij in het bezit van een bankkaart?, Krijg je het vak "economie" of "handel" in jouw opleiding?, Inkomensklasse vader (Deel 2), Onderwijsvorm (Deel 2), Bijleren over geldbeheer (Deel2), Contact met vader (Deel 1), Aantal gezinsleden (Deel 3), Opleiding vader (Deel 3), Gezinssamenstelling (Deel 1), Opleiding moeder (Deel 1), Inkomensklasse moeder (Deel 3), Praten over financiële producten (Deel1), Praten over financiële producten (Deel2), Praten over sparen (Deel1), Opleiding moeder (Deel 2), Spreken over geldzaken door mama (Deel 2), Inkomensklasse vader (Deel 3), Spreken over geldzaken door papa (Deel 1), Hoe oud is jouw moeder (in jaren)? , Inkomensklasse moeder (Deel 2), Opleiding vader (Deel 1), Inkomensklasse vader (Deel 1)